

МАРК ЛІВІН

РІКІТА ДОРОГИ

РІКІТА ДОРОГИ

МАРК ЛІВІН

Vivat
ВИДАВНИЦТВО

МАРК ЛІВІН

РІКІТА ДОРОГИ

РІКІТА ДОРОГИ

МАРК ЛІВІН

 Vivat
видавництво

РІКІ ТА ДОРОГИ

МАРК ЛІВІН

РІКІТА ДОРОГИ

МАРК ЛІВІН

Харків

2017

Катерина Бабкіна, письменниця

Іноді кожен із нас — такий от Матвій у лісі. Цей ліс у нас різний — у когось це відмова від соцмереж і телефона, у когось — глухе село під Житомиром, у когось — півроку в Сеулі чи на Індонезійських островах. Але кожен точно переживав оцю відмову від світу, якого раптом накопичилося так багато, що не можеш дати собі з ним ради. Так вчиняє Матвій. Коли не допомагають списки й похвилинні плани, коли з тріском ламаються й падають просто на його тендітні плечі полочки, по яких він так довго все розкладав, — він просто йде в ліс.

Марк — добрий. Марк як автор не лише ставить запитання Матвієві, — а насправді нам, — але й дає відповіді на них. Ми знаємо, що в житті ці відповіді не завжди знаходяться і не завжди — так просто. Тим цінніше опинитися у світі, де до кожного запитання є відповідь, а кожна зникла консерва має пояснення. Тож запрошую: ось він, цей світ, у Марковій книжці.

Олександр Михед, письменник

«Рікі та дороги» Марка Лівіна — це сентиментальна мандрівка на край ночі. Щира обіцянка «Все буде добре», що обертається на віщування біди. Це світ, у якому рідні можуть померати двічі, зброя проти привидів руйнує родинне щастя, а порвані кросівки стають на заваді твоїй лавсторі.

Ця книжка — наче машина часу, що запускає дивні механізми свідомості та відносить у підлітковий вік і ще далі — у часи дитячих пустощів і травм. У часи, коли дістаєш перший життєвий урок: розбите коліно, на відміну від розбитого серця, можна вилікувати. А теплі обійми, усмішка рідних і розмова з вірним другом можуть допомогти зібрати до купи друзки.

Будь обережний, не поранься.

Марк Лівін

Рікі та дороги

Поговоріть зі своїм собакою

Я ніколи не писав передмов. Це дуже страшно. Мабуть, так почувається відповідальний і релігійний чоловік, коли його просять стати хрещеним батьком. Передмови придумали, щоб спростити читачеві шлях книжкою. Або щоб зробити ласку тому, кого просять цю передмову написати. У будь-якому разі нічого не намагатимусь пояснити, лише ділитимусь власними думками.

Мушу сказати, що рік і доріг у книжці немає. Це повість про наші страхи й те, що нам допомагає ці страхи подолати.

Прочитавши «Рікі та дороги», ви не перестанете боятися. Ви зрозумієте, що боятися — це нормально. Ми всі боїмося.

Близьких людей, які завдають болю, бо вважають, що так для нас краще. Помилки, яких неможливо не припуститися. Батьків, які йдуть. Снів, які не наснилися. Зруйнованих життів і гірких розчарувань. Утрачених спогадів.

А ще страшно замислюватися, які зі згаданих у книжці подій вигадки, а які — епізоди Маркової біографії.

Так, книжка сумна. Але водночас добра і світла. Вона про дорогу, якою ми йдемо, і про чесність із собою.

А от сентиментів у тексті не знайти — вони ховаються глибоко під поверхнею, за його межами. Чи то радше у наших спогадах. У спогадах, яких у книжці теж немає.

Коли Марк звертає увагу на найменші побутові дрібниці, ти мимоволі повертаєшся до власної пам'яті: подумки перелічуєш посуд удома в мами, миєш із нею тарілки, перебираєш ящик із іграшками, падаєш із велосипеда на розпечений асфальт чи граєшся із собакою на бабусиному подвір'ї.

Секрет у картинках і відчуттях, якими ділиться Марк. Часто саме у відчуттях фіксуються важливі спогади. Їх найскладніше закарбувати в

пам'яті, але вони найцінніші. Тому їх так страшно втрачати.

У мене ніколи не було собаки. Я багато разів просив собаку в батьків, але щоразу після розмови з мамою відмовлявся від цієї затії. І боявся не смутку від втрати домашнього улюбленця і не потреби прокидатися рано-вранці. Я боявся відповідальності. Ну от, бачите? Я теж зізнався.

У кожній передмові має бути несерйозний момент. Скажу чесно, Марк погано жартує. Це знають усі його друзі: три добрих жарти з десяти. А от у книжці дотепи заходять. Мабуть, тому що озвучує їх Рікі.

Марк переконує, що Рікі — це страхи. Хай думає так і далі. Але тепер це не Маркова книжка, вона належить кожному з нас. Для мене Рікі — це чесність із самим собою. Це той момент, коли ти маєш подивитися на себе в дзеркало, чесно побачити, яким ти є, і прийняти себе."

Мені доведеться прийняти свій страх пропустити щось важливе. Це постійне відчуття, що я роблю не те, що мав би. Відчуття того, що моє життя проходить повз, а я проживаю інше — зовсім чуже. А раптом я не помічу знак, який скерує мене в правильному напрямі? Тому Facebook треба проглядати безперервно, Twitter оновлювати раз на три хвилини і, прокидаючись, перевіряти Instagram. Цей страх — причина всіх моїх записів, списків і ту-ду-листів у блокноті.

За намаганням полічити все ми пропускаємо власне життя. Лише складаючи нескінченні переліки, ми доводимо собі, що здатні контролювати хоч щось у власному житті. Але ми так багато часу витрачаємо на формулювання й записування цілей, що не лишається часу на те, щоб їх досягати.

Ми боїмося заплутатися та втратити контроль. Марк, як і його герой, намагається все зрозуміти й систематизувати. Пояснює, чим відрізняються стосунки від взаємин, дає оцінки своїм прожитим дням...

У книжці сформульовані істини, які знаємо ми всі. Просто боїмося озвучити — бо так доведеться погодитися зі сказаним.

Ми шукаємо любові, ми сподіваємося її від усіх навколо, але боїмося собі в цьому звіритися. А коли не отримуємо її, боїмося зізнатися собі у власній злості.

Ми боїмося своєї любові, своїх бажань, невиправданих очікувань. Боїмося не розуміти. Боїмося втратити контроль чи не записати важливий пункт у список справ. Ми боїмося жити надто швидко чи надто повільно. Боїмося забувати і боїмося пам'ятати. Ми боїмося змовчати і боїмося наговорити дурниць.

І найстрашніше — ми боїмося того, що здатні пробачити навіть найстрашніші помилки. Ми боїмося загубити цю злість усередині, забути й жити далі. Ми боїмося знову любити людей, які завдали нам болю.

Але ми люди. І хай би якими страшними були помилки, ми будемо пробачати, забувати й любити.

Це книжка про страхи, від яких можна втікати все життя — або ж повернутися й подивитися їм у вічі. Не подолати, а прийняти їх. Просто визнати факт нормальності їхнього існування.

Це книжка для людей, які припускатимуться помилок, багатьох помилок, їх-бо не уникнути, з ними доведеться жити, їх доведеться пробачити іншим, і — що складніше — їх доведеться пробачити навіть самому собі.

Поговоріть зі своїм собакою.

5

4

3

2

1...

*Андрій Баштовий,
головний редактор The Village Україна*

Рікі та дороги

Дякую, бо є за що

1) Андрієві Баштовому;

2) його Сім'ї;

3) Тані Репецькій;

4) Каті Бабкіній;

5) Вячеславу Бардаченку

6) Саші Ісаковій;

7) Оксані Артеменко;

8) Марині Артеменко

Моїй Мамі

*Однаково важливо знати дві речі: як бути
самому і як бути з іншими.*

Туве Янсон

0.

Мене звати Матвій, мені чотирнадцять років, але люди, з якими я часом спілкуюся, кажуть, ніби я поведжуся як мала дитина.

Це тому, що я дуже засмучуюся, коли щось забуваю або коли щось іде не так, як я звик, — іноді через це втрачаю контроль над собою і можу казати те, чого казати не варто, або сісти й годинами розхитуватися, або лягти й притискатися лицем до землі, зовсім не відчуваючи часу.

Мене навіть кілька разів перевіряли на різні психічні захворювання, але це не дало ніяких очевидних результатів.

Зараз я стою навкарачки посеред власноруч зробленого з гілок і листя намету у формі трикутника й дивлюся, як з-під моєї руки вимальовується не дуже рівна помаранчева лінія.

Вона позначає час, який я *перебуваю* в лісі.

Я сьогодні тут перший день, і поки що мені добре.

Так само я почуваюся, коли вдихаю повітря після дощу або коли вперше вдягаю щойно куплений зручний одяг.

Я прийшов сюди, щоб побути в інакших умовах, сповнитися нових вражень, бо всі мої правила остаточно сплуталися і я перестав розрізняти, що добре, а що погано і навпаки.

Кілька днів тому зі мною сталася одна подія, яка й привела мене сюди. Але спочатку через неї я вирішив провідати товариша, що жив по сусідству. Бабуся казала, що він нездужає.

Отже, я поклав до рюкзака печиво, чай і трохи меду, який бабуся залишила на столі. Але буде брехнею казати, що мене в першу чергу непокоїв його стан і я просто хотів напоїти його чаєм. Це хвилювало мене в другу чергу. А насправді мені дуже треба було з кимось поговорити.

Адже іноді треба проговорити все, чого ще не розумієш, щоб воно нарешті стало звичайним і *припинило тебе їсти*.

А ще я від руки намалював другові листівку. Дуже просту. Подумав, що йому буде приємно її отримати. Хворих треба такими речами розважати.

Коли я прийшов, він запитав, навіщо я приперся.

Я сказав, що приніс йому печива й чаю, бо ми друзі.

Він сказав, що ми не друзі — ми сусіди.

Ми мовчали приблизно триста секунд. Але я можу помилятися, бо не мав секундоміра та просто лічив подумки.

Був увімкнений телевізор — мій товариш дивився телевікторину, в якій діти розв'язували різні задачі. Він сказав, що вони триндець які розумні.

І запитав, чи не заздрісно мені?

А тоді сказав, що мені таким ніколи не стати, бо я і двох слів не можу зв'язати докупи. І засміявся.

Але мене це не образило, бо я звик таке чути, це називається «підколоти». Мене постійно підколювали в школі й на вулиці.

Потім він сказав:

— Не дивно, що твоїй мамі так довго не потрібен був син.

І додав:

— Не дивно, що вона приїхала тільки тоді, коли вже не було вибору.

Але я не звик говорити про маму.

Я забув, як вона пахне, який у неї голос, якої довжини та якого кольору волосся. Я навчився жити без неї, за новими правилами. Аж раптом вона знову з'явилася, і це було трохи дивно, бо люди, які помирають, не повинні оживати й приходити до тебе, ніби нічого не сталося. Це суперечить здоровому глузду і всім правилам нормальності.

Тож я розгубився і не знав, що відповісти.

І сказав, що піду на кухню та приготую чай.

Там я міг побути на самоті й гучно втягнути носом повітря — це завжди допомагало мені заспокоїтися.

Я подумав, що треба запитати, де він захворів і як тепер почувається. Це називається «змістити фокус розмови».

Чайник грівся, а я дивився у вікно на стрижив, які літали туди-сюди й голосно кричали. Поки вода закипіла, я нарахував одинадцять стрижив і двох голубів. Тоді взяв чашку й кинув у неї пакетик чаю. Відрізав скибочку лимона, який лежав на столі, і також поклав його до чашки. Потім додав чотири чайні ложки меду й залив усе це окропом.

Я повернувся до кімнати й дав товаришеві чашку.

Він узяв її обома руками і став дмухати, щоб охолело.

Мені хотілося порушити мовчанку, бо іноді через неї відчуваєшся дивно. Звісно, часом мовчати доцільно, але це був не той випадок. Тиша між нами наче напнулася і, здавалося, могла боляче вдарити. Ну, і я прийшов до нього не мовчати. Я хотів з ним побалакати. Хотів, щоб мене хтось розрадив чи підтримав, сказав, що всяке в житті трапляється, що погане теж потрібне — для балансу і що за кожною неприємністю обов'язково має бути приємність. І не треба йти до лісу, щоб усе стало добре.

Або можна було просто поговорити на звичайну тему. Обговорити футбол чи кіно, запитати, що можна почитати чи щось таке. Мені здається, так навіть було б краще.

Я запитав, про що хотів. Запитав, як він відчувається, чи йому хоч трохи поліпшало? Далі запитав, як він примудрився захворіти посеред літа? Він сказав, що, напевно, його протягло з вікна, бо вдома немає кондиціонера й він постійно робить протяги, щоб охолодитися. Товариш раз добряче ковтнув, потім двічі — менше, і ще раз, відтак поставив чашку на підлогу.

Мені здалося, що саме тепер слушний момент подарувати йому листівку.

Малювати мені подобається. Зазвичай це схематичні картинки, послідовності ліній або фігури. Я не художник і чесно це визнаю. Просто приємно бачити, як з-під олівця виходять риси й кола — мене це заспокоює.

Я дістав картинку із рюкзака, але мій товариш чомусь сильно почервонів і закашлявся, став чухати вуха пальцем, ніби сказився.

Тоді він прохрипів, щоб я викликав швидку.

Я сказав йому, що малюнок міг бути кращим, якби в мене було більше часу. Просто я раптово вирішив до нього прийти, не плануючи. Бо знайшов у шафі листи, хоча бабуся казала мені: «Ніколи, чуєш, ніколи не лазь по антресолях і взагалі нічого не чіпай у домі».

Товариш хрипів і хрипів, і це було дуже гучно, і він упав з ліжка, і це було ще гучніше, і якимось я в паніці втратив контроль над ситуацією. Не пам'ятаю, що було далі. Світ навколо опинився ніби поза товстим склом, у нього не проникали сторонні звуки, усе стало розмитим і незрозумілим.

Я отямився на кухні, коли вже приїхала швидка.

Товариша терміново забрали до лікарні.

Виявилося, що в нього була алергія на мед, дуже сильна.

Якби лікарі затрималися на кілька хвилин, він міг би померти.

Останнє, що він мені прохрипів у дверях, здається, звучало так: *«И-х-ш-ш-и-х-ш (хрипіння), ніколи більше, и-х-ш-и-х-ш, не приходь, и-х-ш-и-х-ш)»*.

Мені тоді стало ще гірше і сумніше, бо я насправді хотів, аби він одужав. Тобто намір у мене був добрий, але вийшло так, що я ледь його не вбив. І нормально поговорити ми з ним так і не змогли.

Я тримав у руках зіжмакану листівку і думав, чи зможу тепер її подарувати і чи варто це робити, коли прийду провідати його до лікарні? Чи мені не треба цього робити, бо можу його остаточно доконати?

Але ж він сказав мені, що *«и-х-ш-ш-и-х-ш (хрипіння), ніколи більше, и-х-ш-и-х-ш, не приходь, и-х-ш-и-х-ш»*. Я не можу не виконати його прохання, це буде також неправильно. Хоча ситуація геть дурна, таких ситуацій не повинно виникати, бо, коли чиниш добре, має виходити добре.

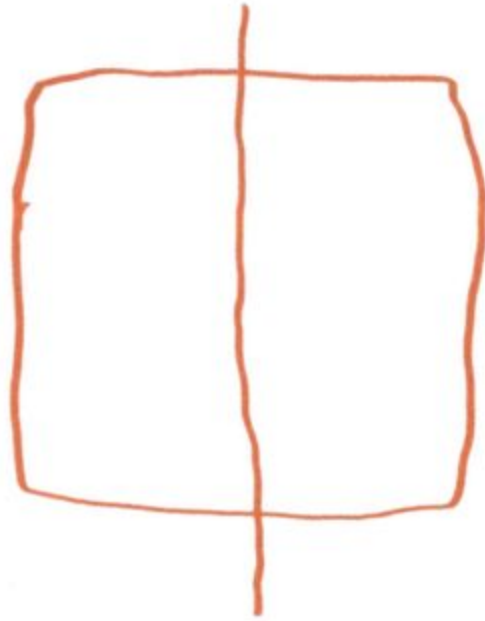
І от нарешті я в лісі, а якщо точніше, у наметі з гілок і листя, — підібгав під себе ноги, дихаю на повні груди, намагаюся видихати все дивне й погане, що зі мною сталося останніми днями.

У лісі добре, бо знаєш, що з часом у тобі закінчиться хтось інший і почнешся ти сам. Ліс цьому сприяє.

Просто хочеться, щоб речі були логічні.

Просто хочеться зрозуміти, що зі мною не так.

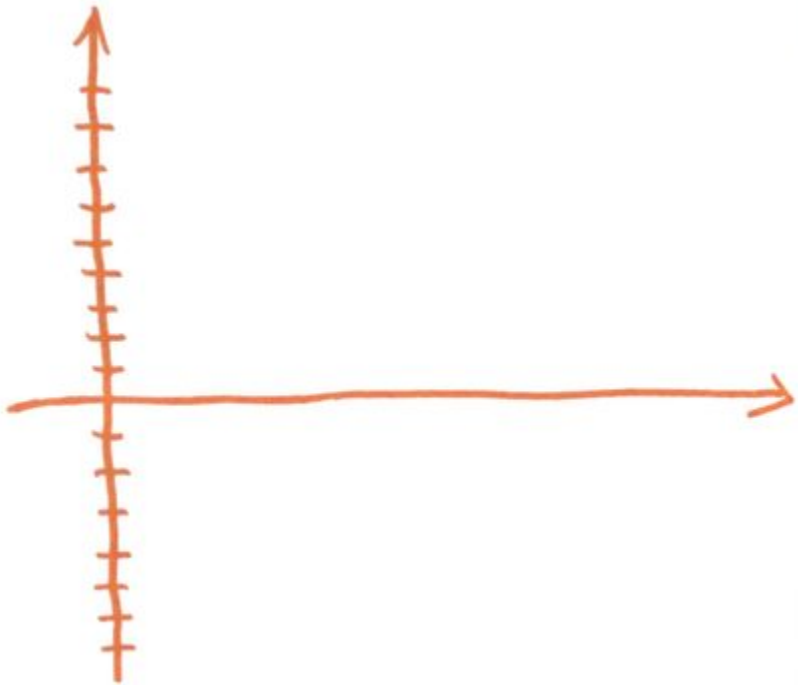
Дружба

* * *

Я малюю ще одну нерівну помаранчеву лінію та завершую стрілкою, яка тягне її догори. Вона позначає рівень мого самопочуття — від одного до десяти вгору та вниз. Я хочу зрозуміти, як змінюється мій настрій у лісі, чи допомагає мені перебування тут. Хочу зібрати про себе якомога більше інформації, і цей графік має мені допомогти.

Якщо я просто сидітиму і ніяк це не нотуватиму, то не збагну, чи став щасливішим, не зрозумію, які причини цьому сприяли. Чи навпаки — не знатиму, що мене засмучує та робить настрій нижчим від нуля, тому все життя битимусь головою об ті самі кути, які насправді можна оминати.

Щовечора я помаранчевим олівцем малюватиму цифру з великою крапкою — вона позначатиме, яким був день.

Що вища оцінка, то він кращий.!?

Навряд чи я досягну десятки: не думаю, що в моєму житті може відбутися хоч одна подія, яка потягне на таку оцінку, бо це означатиме, що я вже всього досягнув і щиро це визнаю.

Але життя постійно пропонує нам щось новеньке і завжди нас дивує, як-от у ситуації з мамою, яка спочатку померла, а потім не померла.

Та якщо я зможу поставити собі хоча б сімку, це означатиме, що день був просто фантастичний, і я недаремно заперся в цей ліс, і не намарно побудував намет із гілок і листя, який, дуже сподіваюся, не протікатиме, якщо піде дощ.

Я почну з четвірки. Це початкова оцінка, вона означає, що не сталося нічого поганого, я не голодний, мені не холодно, я нічого не

боюся і трохи піднесений від цієї затії.

Я знаю, що з часом у мене може виникнути проблема (наприклад, не знатиму достоту, який це день — п'ятірка чи шістка). Але я до цього готовий і, думаю, в процесі щось вигадую.

4.

Для мене цей учинок майже героїчний.

Досі я до такого не вдавався.

Перед тим як сюди прийти, я придумав, що тут робитиму, що із собою для цього візьму, із чого змайструю намет, коли лягатиму спати, а коли прокидатимусь, коли буду їсти й пити, коли читатиму книжку.

Якби я не зміг так учинити, я залишився б удома, бо не люблю раптові зміни — вони змушують мене непокоїтися. Людям складно це зрозуміти та прийняти, тому вони кажуть, щоб я подорослішав і не поводився як дитина. Але все це зовсім не про дитинство, бо коли ти дитина, тебе просто ніщо не хвилює і ти лише втішаєшся життям, а мене все хвилює, і втіху я дістаю тільки тоді, коли все йде так, як я звик, коли у всьому лад, коли все логічно. Я ніколи це не переросту й ніколи цього не зміню, і це не залежить від віку. Просто мені складно жити у світі, якого я не знаю, про який ніколи не думав.

Є багато речей, які мене лякають, і багато речей, які мені не можна робити, тому що тоді все виходить з-під контролю і це видається дуже некрасивим, а іноді навіть страшним. Наприклад, мені не можна чути раптові гучні звуки, але можна починати з тихеньких і потроху додавати гучності, або мене не можна одразу обіймати, але зі мною можна трохи поговорити, щоб я звик, а тоді вже обійняти. Але з обіймами все трохи не так. Бо я дозволяю себе обіймати тільки бабусі, раніше дозволяв ще й мамі, а ще колись мене обіймав і тато.

Від тата я зовсім відвик, бо два роки не бачив його і навіть забув, яка в нього зачіска, хоча раніше я саме за нею його впізнавав, і от, коли він кілька днів тому знову з'явився і спробував мене відразу обійняти, я його відштовхнув, і це було некрасиво, я знаю. Але якби він перед цим трохи поговорив зі мною, якби спочатку пояснив мені, чому хоче так

учинити, а потім сказав би: «Матвію, зараз я тебе обійму», я би йому дозволив, і тоді не було б цієї незручної ситуації.

Проте він тоді сказав, що я скоро до нього звикну і все буде добре. А це означає, що все буде так, як я звик і як мені подобається.

Але я знаю, що так ніколи вже не буде.

* * *

Я прокинувся серед ночі, і було дуже тихо й темно, і я чув тільки своє дихання. І все було не таким, як завжди. Тобто вдома замість вітру я завжди чув, як цокає годинник і як бабуся хропе в сусідній кімнаті, і мені від цього було спокійно, я знову засинав.

Я підвівся й вийшов із намету, підвів голову і дивився на крони дерев знизу догори, і на небо, яке швидко рухалося, і на зірки, що миготіли, відбиваючи сонячне світло. І я знову почув своє дихання, і нічого, крім нього, навколо не було. Мені стало дуже страшно, я боявся, що так нічого й не зрозумію, і що все це марно, і що бабуся на мене зараз дуже сердиться, бо мама померла, а я побив увесь її посуд, і тепер їй іще важче, бо треба прибирати після мене гармидер. І я заплакав, бо все це було сильніше за мене.

І небо рухалося, і зірки миготіли, і вітер шарудів у листі, а я сидів посеред лісу і плакав. І моє дихання від цього стало ще гучнішим.

* * *

Якось я спробував улаштуватися на роботу: треба було запакувати серветки на господарстві поруч із домом. Я хотів нарешті купувати собі те, що хочу, наприклад одяг як у всіх, у якому я нарешті зможу мати дівчину і хороші взаємини з друзями.

Я навмисно кажу «взаємини»: це двостороннє слово, а слово «стосунки» не дуже вдале в цьому сенсі, воно може «стосуватися» когось одного, а дружба чи любов, на мою думку, — це завжди «взаємність», яка стосується двох, і я хочу в це вірити.

Я прийшов, і мене попросили трохи розповісти про себе.

Я знав, що можна говорити про:

- 1) місце навчання;
- 2) попередні місця роботи;
- 3) особисті досягнення;
- 4) хобі.

Я сказав, що мене звати Матвій, мені чотирнадцять років, поки що я вчився тільки в школі і досі не встиг проявити себе якось особливо, бо в новій школі до мене деякі вчителі ставилися поблажливо через маму, усе мені пробачали і таке інше, деякі удавали, ніби не помічають мене, і я міг просто собі сидіти за партою кілька днів поспіль, зіпершись на підборіддя, і мене не викликали до дошки. Це тому, що мені потрібно було приділяти особливу увагу, а вони не знали, як саме, вони не знали, яка увага особлива, а яка ні, хоча, як на мене, усім потрібна особлива увага, а не тільки мені, бо це означає, що ти для когось цінний і важливий. Це приємно, коли з тобою хочуть говорити і слухають тебе, тоді відчуваєшся значно краще.

А ще моя бабуся не була сильною у фізиці й математиці, та хімії, та геометрії, і взагалі, вона, здається, тільки дев'ять класів закінчила й писала з помилками, хоча в неї був гарний почерк. А потім вона працювала в продуктовому магазині. Я бачив фотографію: вона рахувала на такій дерев'яній штуці, знаєте, що їх тепер ніхто вже не використовує.

Тому вона не могла контролювати, чи правильно я виконую домашні завдання. Але я не злюся і ні в чому її не звинувачую, хоча мені не подобається в неї жити, бо вона робить усе не так, як робила мама. Наприклад, вона не набирає воду в раковину, коли миє посуд, і не витирає його, і малюнків на її посуді також немає, і спочатку мені через це було дуже важко, бо я так не звик.

А ще вона не дозволяє мені нічого чіпати в домі, бо я дуже незграбний і постійно все ламаю. Але я не мав цього казати, бо це характеризує мене не з найкращого боку.

А чоловік тоді сказав: «Нічого страшного».

І між нами запала неприємна тиша.

І, щоб не мовчати, я сказав, що мені все одно не дуже подобалася школа. Але тут я збрехав, бо школа мені загалом подобалася, просто я в ній дуже погано почувався, особливо через взуття й одяг.

Потім я розповів, що мені подобалася в школі одна дівчина, дуже сильно, але я соромився її, бо в мене був трохи розідраний лівий кросівок. Тому я завжди намагався ходити до неї тільки правим боком. Це було дуже незручно, тому в нас нічого так і не вийшло.

Тому я хочу влаштуватися на роботу, щоб мати змогу ходити, як мені заманеться, і нічого не соромитися.

Він запитав, чи я вже десь працював?

Я сказав, так, два дні на складі на іншому краю села носив великі коробки.

Я не знав що в них, хоча мені було дуже цікаво дізнатися.

Важкі коробки були.

Тоді він запитав мене, чому я пішов звідтіля?

Я сказав, тому що став говорити так, як говорять люди, які працюють на складі. І сказав одне слово вдома, через що бабуся заборонила мені туди ходити. Чоловік не став запитувати, що це було за слово.

Але щоб трохи виправити ситуацію на краще і щоб він не подумав про мене погано, я розповів, що люблю їздити на велосипеді й лічити різні цікавинки, які трапляються дорогою. Мені подобається лічити стовпи або будинки, бо вони великі та їх видно, але також я люблю рахувати менш помітні для ліку речі, наприклад ями на дорозі або людей у червоному одязі. Хоча, мабуть, червоні речі — це те, що можна віднести до помітного. Я сказав, що знаю, скільки в нас удома звичайних тарілок, і скільки глибоких, і скільки ножів, і виделок, і ложок.

Особистих досягнень у мене поки що немає, бо мені складно вибрати щось одне, чим я міг би займатися зі всього-всього, що пропонують. Я вмію трохи грати на гітарі, трохи малювати, а ще я добре їжджу на велосипеді.

Він подякував мені та сказав, що вони обов'язково зі мною зв'яжуться.

Але вони не зробили цього.

Зате я навчився розповідати трохи більше про себе.

* * *

Навколо мене двісті сорок одне дерево.

Це з тих, що близько і я можу їх полічити.

Дуби, клени, граби та буки.

Далі також є дерева, але вони не відіграють особливого значення в моєму житті, бо не дають тіні і я не чую, як вони шелестять листям.

Я лічу все навколо без особливих емоцій, механічно, але тільки тоді, коли треба щось зрозуміти й запам'ятати. Це допомагає думкам у моїй голові триматися купи й бути зрозумілими. Також мене це заспокоює, від цього речі навколо стають моїми.

Я знаю, що в мене із собою:

- 1) 1 пара спортивних штанів + 1 на мені;
- 2) 1 пара кросівок (на мені);
- 3) 2 пари трусів + 1 на мені;
- 4) 2 пари шкарпеток + 1 на мені;
- 5) 1 теплий светр, 1 куртка;
- 6) 1 блокнот;
- 7) 1 ручка + 1 помаранчевий олівець;
- 8) 1 підручник з географії на 234 сторінки у палітурці;
- 9) 2 футболки + 1 на мені;
- 10) 5 коробок сірників;
- 11) 1 армійський ніж, у якому: 1 ніж, 1 викрутка, 1 відкривачка для пляшок із пивом, 1 відкривачка для бляшанок, 1 пилка;
- 12) 3 дволітрові пляшки води;
- 13) 2 банки сардин;
- 14) 2 банки квасолі;
- 15) 1 кілограм 300 грамів митої моркви;
- 16) 2 буханці хліба;
- 17) 2 пачки сухарів;
- 18) 2 пачки печива;
- 19) 1 пакетик цукерок «Червоний мак»;
- 20) 1 залізна тарілка;
- 21) 1 виделка;
- 22) 1 пачка знеболювального;
- 23) 1 мило;
- 24) 1 зубна щітка;

25) І великий рюкзак, з яким дідусь колись їздив на риболовлю.

Від цього переліку мені стало спокійніше, я подумав, що в мене насправді чимало всякого є і я тут якось проживу. Через це я перестав звертати увагу на дихання і нарешті заснув.

* * *

Мені ніколи не сняться сни, ну або я просто їх не пам'ятаю.

Сон — це ніби кіно в голові, герой у ньому найчастіше ти сам. Бувають сни, у яких ти можеш стати ким завгодно і навіть керувати подіями, ніби в комп'ютерній грі.

Якось дорогою зі школи додому сусідка-однокласниця розповідала, що їй наснилося, ніби її кіт, який одного разу пішов із дому й не повернувся, знову з нею, грається і мурчить, улігшись їй на груди. Прокинувшись, вона заплакала.

Я сказав, що це дуже сумний сон і що не хотів би, щоб мені колись таке наснилося. І подумав, добре, що мені нічого не сниться, бо це зайвий привід засмучуватися, навіть коли це хороший сон, як-от кіт, за яким ти дуже сумуєш, чи щось подібне.

Якби я міг обирати сценарій свого сну, то обрав би життя на острові в океані. Я був би ідеальним Робінзоном Крузо, адже мені подобається іноді перебувати в просторі, де більше нікого немає.

Колись — тоді я ще жив удома і був трохи меншим — я залазив за шафу, місця за якою вистачало, якраз щоб стояти, і притискався носом до стіни, і ніхто мене не займав, і я стояв так годинами, і від цього мені було дуже спокійно.

А ще я люблю воду. Я знаю з підручника, що вона з'явилася на Землі мільярди років тому. Я ніколи не лічив аж до такого великого числа. І ще я ніколи не був на морі, але дуже хочу колись туди поїхати.

Одного разу я сів біля озера, дивився на воду і долічив до десяти тисяч трьохсот сорока, і було мені дуже спокійно, і я не думав ні про що погане.

Іноді я повертався до того озера, всідався біля самої води, прикладав долоні до вилиць, щоб не було видно очерету ліворуч і праворуч, і уявляв, ніби я дивлюся на море, — і мені також було добре.

Навколо острова було б дуже багато води, і, може, у мене навіть вийшло б долічити до мільярда за раз.

І, може, це навіть був би день на вісімку.

* * *

Серед ночі я прокинувся від незрозумілого шарудіння зовні.

Хтось покликав мене на ім'я:

— Матвію!

На мить мені, сонному, стало страшно, усередині все стислося.

Я не вірив у диковиська. Вони для дітей, які пісяються в ліжку, а я вже можу відійти за дерево.

— Матвію!

Я подумав, може, це вітер так шарудить листям, а решта — робота моєї переляканої фантазії?

Але це не вітер, тому що голос виразний.

У мене майнула думка, може, це тато або бабуся? Може, вони зібрали людей і подалися на мої пошуки? У них є ліхтарики, і вони ними світять між дерев, розрізають темряву навпіл і вигукують моє ім'я?

І знову.

— Матвію!

Це не тато і не бабуся, це не їхні голоси. Це хтось незнайомий.

Спати більше не хотілося.

Я встав, відсунув гілки намету й вибрався назовні.

Небо затягло хмарами, зірок не було. Спав я, мабуть, зовсім трохи, тому що досі було темно.

Я бачив перед собою всю галявину, а за кілька кроків від намету — смугу дерев.

— Матвію!

Темрява розповзлася, і чорне гілля, яке тяглося стіною, стало окремими деревами. І між ними я бачив страшні силуети, які зникали відразу по тому, як я зупиняв на них погляд. Я почув те саме шарудіння, через яке прокинувся, а тоді вітер відігнав хмари і мій зір зловив один силует, який не зникав. Я побачив очі, які визирали на мене з-поза дерева.

— Матвію!

Я не витримав і сказав:

— Ну, що? Що ти заладив «Матвію, Матвію!»?

Мої долоні стислися в кулаки від несподіваного бажання чимшвидше дізнатися, хто мене кличе з-за дерев.

— Я тебе не боюся, — сказав я. — Виходь!

— Правда?

— Так. Ти мене зовсім не налякав. Мені не страшно.

— І мені не страшно.

Тоді силует вийшов з тіні, і я побачив собаку.

Живого собаку, середнього на зріст, кошлатого, з великими вухами.

За кілька кроків від мене. Це було насправді, мені це не снилося.

Собака приязно сказав:

— Я тебе не лякатиму.

* * *

Коли я прокинувся, сонце було прямисінько над головою і добряче припікало. Я спав за кілька кроків від намету, солодко, аж слина з рота стікала на землю.

Я встав і випив мало не всю пляшку води.

Двічі по дев'ятнадцять ковтків.

Сиджу, чекаю, поки захочеться пісяти.

Думаю, що ж це таке було зі мною вночі?

Ох і примариться в темряві всяке!

Розмовляти з собакою. Світ іще, напевно, такого не бачив. Нарешті відчуваю поклик природи. Відходжу за дерево.

Бачу: на землі відбитки собачих лап.

Намагаюся більше не дивитися під ноги, щоб усяке не лізло в голову.

Від людей зовсім не далеко, тому вдень тут часто гуляють різні собаки.

Очевидно.

Збираюся снідати.

Дістаю банку сардин і відкриваю її армійським ножом.

Сідаю на землю й починаю інтенсивно жувати. Кожен шматочок не менш ніж двадцять разів. Думаю, що ж такого повинно статися, щоб сьогодні я поставив вищу оцінку, ніж учора? Думаю про те, що життя треба насичувати новими емоціями й почуттями, щоб мати змогу інакше дивитися на ситуацію й мати, з чим порівнювати. Думаю, що до цього всього треба мати снагу. А звідкіля їй узятися, якщо в мене зараз єдине бажання: затіняти траву? Навіть лічити не хочеться. Куди подівся мій запал?

Коли мені щось подобається, я ставлюся до цього фанатично і забуваю про решту всього. Минулого року я зімлів, бо довго катався на велосипеді. Просто прийшов додому і гепнувся на підлогу. Бабуся дуже сильно перелякалася, викликала швидку. Лікар послухав мені серце, поміряв температуру, подивився горло, але нічого дивного не виявив. Тоді запитав мене, чи я сьогодні щось їв. Я сказав, що нічого не їв. Він запитав чому. Я сказав, тому що весь день їздив на «Тисі».

Лікар тоді сказав бабусі: «Ну от, він просто витратив усі сили на велосипед, а ви непокоїлися». А мені він сказав: «Це дуже добре — так сильно чимось захоплюватися, але їсти не можна забувати, бо це може

погано закінчитися». Але я дуже добре пам'ятаю, що був тоді дуже щасливим. Це хороший спогад. Про снагу та про речі, які ти дуже любиш.

Мені просто треба знайти свій велосипед.

Але не забувати їсти.

* * *

Трохи раніше я згадував про маму й тата, а ще про бабусю. Думаю, треба розповісти про все, щоб не було плутанини.

До дванадцяти років я жив разом із мамою й татом. Підлога в нашому будинку була вистелена дубовим паркетом, я досі пам'ятаю, як мої босі ноги ним лопотіли, і це був дуже хороший звук — звук мого дитинства! Я дуже давно його не чув. Ще в нас були холодні гранітні сходи в коридорі, на яких я любив сидіти влітку, горіще з речами й підвал, який приємно пахнув сирістю та пилом.

Мама часто смажила налисники на кухні й наспівувала пісень із радіо, від неї пахло корицею та цукровою пудрою.

Найбільше у світі я любив мити з мамою посуд, у нас був особливий ритуал: мама набирала повнісіньку раковину гарячої води, додавала в неї мила, і вода ставала пінною. Мама давала мені білий вафельний рушник, а сама занурювала руки в піну та спочатку мила глибокі тарілки і давала їх по одній мені, а я їх брав обома руками й витирав, а потім вона мила звичайні тарілки і давала їх мені. І на всіх тарілках були намальовані квіти й собака з одного боку, а з іншого — хлопчик і дівчинка, тобто їхні силуети, і я постійно фантазував, що вони з цих тарілок вискакують і живуть своїм життям, поруч із нами, і хлопчика звали Гензель, а дівчинку Гретель, бо це була моя улюблена казка, і найбільше мені хотілося знати, як їм вдавалося жити в хатинці з пряників і не поїсти всі меблі. Мама казала, що вони їх трохи надкушували.

Потім я складав усі тарілки в шафу; я знав, що: глибоких тарілок у нас 8;

і звичайних тарілок у нас 12;

і ложок у нас 13;

і 14 виделок;

а 1 має погнуті зубці.

А якщо ми мили посуд довго, мої пальці трохи розмокали від того, що я брав мокрі тарілки, і ставали зморщеними, але мене це тішило, і мама казала, що в мене пальці як у дідуса, і ми з нею з цього дуже сміялися.

Тато рідко бував удома, їздив у постійні відрядження. Я знав, що він там будує щось дуже велике. Поки тата не було, я забував його вигляд, і після деяких неприємних випадків мама за кілька днів до його повернення показувала мені нашу спільну фотографію й казала, що це тато, що він за кілька днів приїде і буде з нами. Але я все одно забував, яке в нього обличчя, але пам'ятав його зачіску, і, коли він повертався й присідав переді мною, я руками робив «їжачка» на його короткому волоссі — так ми з ним віталися.

Якось після повернення тато зробив мені апарат мисливців за привидами з бластером і пасткою на гумці. Коли майстрував, сильно поранив руку, і ми утрюх із мамою їздили до лікарні, щоб йому наклали пов'язку. А коли повернулися додому, я взяв апарат до рук і побачив, що на ньому було трохи крові. Та він був точнісінько такий, як у фільмі, і від цього мені стало радісно, і я тягав його на спині, сподіваючись, що хоча б один привид трапиться мені на очі. Я уявляв, як без страху наводжу на привид бластера, який ловить його, немов би в сітку, і кидаю пастку, і його в неї затягує. Але привидів не було ні в саду, ні в підвалі, ні на горищі.

Тоді я вирішив пошукати їх під ліжком — заліз, а там було дуже тихо й затишно, і пахло пилом, і ще якісь книжки розкидані навколо. І привидів там не було, і я вмотивувався і задрімав, а прокинувся від галасу й тупотіння паркетом, але не такого, як моїми босими ногами, а від важкої тупанини дорослих. І тато кричав на маму і називав її різними словами (тепер я розумію, що це були найгірші слова, які я міг знати, — чув їх від однокласників; і це, напевно, були слова «шльондра», «повія», бо тільки їх можна викрикувати так голосно). І тепер я знаю, що він кричав через те, що мама його зрадила і хотіла з ним розлучитися. А тоді я нічого не розумів, і мені було дуже страшно, і хотілося втиснутися в підлогу.

А потім тато сильно грюкнув дверима.

І задзвеніло скло.

І мама з переляку впустила тарілку на підлогу.

І було чути ще один дзенькіт, а потім я ще почув, як тато щось кричить сусідові через дорогу.

Відтак я нічого вже не розумів, світ від мене відсторонився, і я знову був наче за склом, і до мене не проникав жоден звук.

Але він, напевно, кричав щось типу: «Олесю, виходь! Виходь, кому кажу, бо зараз виб'ю вікна й заріжу тебе до бісової матері! Чуєш, Олесю?» Він, напевно, довго ще кричав і вчиняв інші страшні речі, але я засунувся ще далі, і не визирав, і вже не пам'ятаю, що було потім. Але коли отямився й виліз із-під ліжка, у квартирі всюди світилося, і було тривожно, і нікого не було, і вікно в коридорі з гранітними сходами було розбите, і вітер тріпав фіранку, а на підлозі в кухні валялася розбита тарілка з хлопчиком і дівчинкою, і собакою, і їх у будинку стало одинадцять. Потім прийшла мама й побачила, що я дивлюся на розбиту тарілку. Вона хотіла щось сказати, але в неї зовсім не було голосу, і рука була забинтована, і вона плакала, і спробувала притиснути мене до себе, а я її вдарив, тому що вона нічого не пояснила і не попередила, що хоче мене обійняти. Мама тоді присіла поруч зі мною та простягнула свою долоню, ніби віталася, і прошепотіла, що шукала мене всюди, але мене ніде не було. І вона сильно перелякалася, бо я не самотійний і навколо мене багато людей, які можуть мені нашкодити. І через це вона зовсім зірвала голос, бо постійно гукала й гукала, а мене ніде не було. А я був під ліжком.

Тата не було вдома два дні. Його закрили в міліції.

Коли він прийшов, то спочатку ні з ким не розмовляв і був дуже злим. Про всяк випадок мама зачинилася зі мною в іншій кімнаті. А він тоді стукав і просив, щоб ми виходили, казав, що пробачить її. А мама притискала чолом до дверей, і не виходила, і просила, щоб я сидів тихо. А тато тоді злився і знову кричав їй погані слова, про які я вже згадував. І так було кілька днів поспіль, поки він знову не поїхав у відрядження, і я зовсім забув про апарат мисливців за привидами, бо мама плакала, і плакала, і плакала.

І я не хочу всього цього пам'ятати — я хочу згадувати свої розмоклі від води пальці або як навесні за вікном цвів бузок і люди схилялися його понюхати, коли проходили повз.

Я хочу згадувати, як шуміла ріка під час зливи, як пахла падана алича у дворі біля підвалу, хочу згадувати запах літніх протягів у порожньому будинку, і маму, яка смажить налисники і миє зі мною посуд, а не плаче, і тата, якого я впізнаю по фотографіях і який робить найкращі апарати мисливців за привидами, а не кричить.

Одного ранку приїхала бабуся й забрала мене.

Мама не було вдома. Я пам'ятаю, як жував свіжий хліб у автобусі й лічив стовпи за вікном, але це була ще не усвідомлена лічба, коли я «привласнюю» стовпи, щоб зрозуміти світ навколо. Це було механічне лічіння: просто тому, що вони є, але від них мені жодної користі.

Так я став жити в бабусі за сорок кілометрів від дому. Пам'ятаю, що попервах у мене боліло все тіло, і я не хотів ні з ким розмовляти, і сумував, бо забув удома свій апарат, але це була брехня, бо насправді я сумував за мамою, і не знав, що з нею, і мені ніхто нічого не казав, і думаю, що це був злочин проти мене, бо я мав право знати, зі мною треба було поговорити, може, тоді б я простіше ставився до життя.

І я знову й знову подумки перемотував на початок ситуацію з порожнім будинком, і звуком тарілок, що розбиваються, і мамою навколішках, яка простягає мені руку, щоб привітатися. І я хотів би забути це, і думати лише про бузок і таке інше, але ми не вибираємо спогади, як не вибираємо сні. Та снів у мене немає зовсім, а є поки що тільки спогади. І я дуже хочу, щоб мені нарешті щось наснилося, бо тоді стане трохи ліпше.

* * *

Отже, емоції. Яскраві і, бажано, якнайбільше.

Щоб бути знову наповненим.

Мені треба взятися за щось нове. За щось таке, чого я ще ніколи не робив.

Із таким самим захватом, як в історії з велосипедом.

Я дістав із рюкзака блокнот і ручку і склав список речей, які поліпшують мені настрій (водночас я розпечатав пачку печива і кинув до рота відразу три штуки):

- 1) їжа;
- 2) числа;
- 3) вода;
- 4) пісяти;
- 5) обмежений простір;
- 6) велосипед;
- 7) бузок (з'їдати квітку й загадувати бажання);
- 8) стрижі (коли кричать надвечір);
- 9) люди у формі (завжди однаковий одяг);

- 10) фонтани;
- 11) слова;
- 12) геометричні фігури;
- 13) зелений колір.

Більше нічого згадати не зміг.

Цей список мав оновлюватися, щоб я почувався щасливішим і наповненішим.

Я видираю аркуш, згортаю і кладу собі до кишені.

Хай завжди буде зі мною.

Доїдаю останнє печиво. Вечоріє, стрижі кричать десь над деревами.

Думаю, що треба прокидатися раніше.

Відчуваю, що день минув марно, що він трохи кращий за вчорашній.

Поставлю йому п'ятірку.

З хорошого: я не проспав світанок.

З поганого: я забув удома зубну щітку.

Поруч зі мною в наметі лежать 32 предмети (на ніч я ще одягнув светра, щоб не змерзнути), але немає годинника і немає щітки. Та годинник я сплановано забув, щоб не зациклюватися на всіляких там порядках, а робити, що і коли заманеться.

А от зі щіткою вийшла справжня прикрість.

Хоча я до останнього думав, що взяв її, навіть уніс до переліку речей, які в мене із собою.

Не знаю, чи варто через це аж так засмучуватися, але мені аж сльози на очі набігли. Мене засмутило навіть не те, що може бути несвіже дихання, — у лісі це не має ніякого значення. Я просто не люблю щось забувати, а люблю бути уважним і зосередженим, люблю, коли всі речі на своїх місцях і я можу ними користуватися, ну або просто знати, що вони там є. Це називається організованість і відповідальність.

Саме час бути організованим і відповідальним, коли тобі 14.

До повного щастя ще й не помилювався світанком.

Дивлюся, а сонце вже припікає.

Не знаю, хочеться просто легко до всього ставитися.

Не перейматися так сильно через дурниці.

Будь що буде.

Згадав, як їхав якимось у автобусі, а на зупинці зайшли хлопець і дівчина. Я спочатку не звернув на них жодної уваги — ну подумаєш, що тут незвичайного? Хлопець і дівчина. Вона тримала в руках телефон і навушники і, коли автобус рушив, дала один навушник хлопцеві, аж тоді я побачив, що в нього такі маленькі руки, як у дитини, але сам він дорослий. І хлопець маленькою рукою всуває навушника і всміхається дівчині, а вона йому, і обидва хитають головами, і хлопець навіть підспівує. І весь автобус дивиться на них і переймається гарним настроєм, і всі всміхаються.

Я би так не зміг і цьому хлопцю дуже заздрю, бо він уміє справлятися з непростими ситуаціями й радіти життю попри все, і ще й інших заряджати оптимізмом.

Про таких людей знімають кіно.

Вони переповнені життям і вміють долати перешкоди.

І точно не виходять з рівноваги через зубну щітку.

Можливо, це якась крайність для порівняння, але іноді тільки так удається збагнути щось дуже важливе. Треба дивитися на ситуацію з протилежного боку, і тоді вона стає зрозумілою.

Добре, що я саме зараз згадав цього хлопця.

Витираю руками носа і даю обіцянку відсьогодні жити на повну катушку.

* * *

Гуляю лісом: дихаю глибоко, дивлюся на верхівки дерев, іноді під ноги, підставляю обличчя вітру, заплющую очі — і так добре стає всередині, що я навіть трохи підстрибую.

У мене все під контролем, якщо хтось спробує завдати мені шкоди, я штрикну його армійським ножом.

Він лежить у правій кишені.

На обличчі дурнувата усмішка.

Зустрічаю білку й вітаюся з нею.

Думаю всяке дурне, наприклад чи є білки-чоловіки і як вони тоді називаються? Я знаю, що відповіді на такі запитання легко можна знайти в підручниках, але яке це має значення, якщо за їхньою допомогою я можу отак просто дуркувати? Думаю, що всі ці дерева та пташки, усе це свіже повітря, уся ця комашня і таке інше — це дуже класно. У місті ніколи точно не знаєш, де твої думки, а де чужі, а тут все ясно і просто.

Раніше я дуже любив отак просто гуляти в околицях бабусиноного будинку, але чомусь забув про це. Я йшов у ліс і гучно дихав носом, запам'ятовував, як пахне повітря, притулявся до дерев і просто собі стояв. Але це був не великий ліс, а маленький лісочок, на кілька сотень дерев. За ним було футбольне поле, і на ньому іноді грали у футбол мої однокласники, але я з ними ніколи не грав, бо не вмів, хоча кортіло. Я не мав хисту до футболу, натомість любив лічити, і малювати, і писати, але це називається відхилення від теми, бо я розповідав про ліс.

Я залюбки пограв би з ними, хоча не претендував на забивання голів. Я просто радісно побігав би за м'ячем, а ще я вмію здіймати руки вгору і кричати, коли забиває хтось інший. Але мене ніколи не кликали, і, коли я підходив ближче до поля, вони кричали, і показували на мене пальцем, і казали, що такий, як я, мамі не потрібен, і сміялися, і називали мене дауном. Але це ідіотизм і неправда, бо я не даун, у мене все гаразд із хромосомами, і з лицем також усе добре, воно не пласке, тільки ніс трохи кирпатий. І це також частина моєї проблеми, бо люди часто говорять те, чого не знають, або вдають, що знають, а насправді ні, а дехто їм вірить і, між іншим, сильно через це засмучується.

Дістаю з кишені аркуш і дописую ще один пункт:

14) природа.

* * *

Уперше мама померла два роки тому.

Це сталося майже відразу після мого переїзду до бабусі.

Я не бачив її кілька тижнів і не знав, що з нею відбувається, а коли я запитав у бабусі, де мама, вона мені сказала, що мама скоро також

має переїхати до нас. Я запитав, скоро — це скільки в часі? Яке це число? Щоб я міг порахувати і зрозуміти, коли це буде.

Але бабуся не могла мені нічого відповісти, може, тому, що не знала великих чисел, бо все життя рахувала на такій дерев'яній штуці, яку більше ніхто не використовує.

У мене не було із собою маминої дорослої фотографії, тільки дитячі, нагорі в шафі, бабуся кілька разів їх діставала й показувала мені. І я почав забувати, який мамин вигляд, якої довжини її волосся і таке інше.

Одного дня я повернувся зі школи додому, а бабуся сиділа на дивані й була дуже пригніченою. Це означає, що на неї напосіли думки, які не давали їй спокою і змушували почуватися не так, як зазвичай.

І вона сказала, що тепер я, напевно, не скоро побачу маму, бо та тяжко захворіла і лежить у лікарні, тому не може до мене приїхати. І додала, що це дуже сумно, але що вдієш. Коли промовляла це, вона тримала в руках якийсь аркуш і дивилася у вікно, і в цьому було щось незвичайне, бо зазвичай бабуся завжди дивилася мені в очі, коли говорила.

Я вже був у лікарні — коли тато порізав руку, бо робив мені апарат мисливців за привидами, і через це на пристрої лишилася пляма крові. І я пам'ятав, який там запах. Ще пам'ятав, що там майже всі люди ходили в білих халатах і взували такі сині штуки, щоб не наносити бруду.

Я запитав, чи зможемо ми її провідати, бо я залюбки начепив би ще раз ті сині штуки на взуття, але бабуся сказала, що до мами нікого не пускають, навіть її, тому вона теж нікуди не поїде і буде зі мною вдома.

А за два дні по цьому мама померла.

Померла раптово і, здається, не від того, на що хворіла.

Вона померла так, як помирають люди, у яких серце чогось не витримує чи просто припиняє працювати. І це також дивно, бо мамі було не так багато років, щоб її серце перестало працювати.

Бабуся підвелася та сказала, що ми це переживемо.

Ми це якось переживемо.

І я знав, що істоти — не важливо які: люди чи тварини, — коли помирають, потрапляють у землю, і їхні тіла стають частиною природи — травою, чи деревом, чи кущем, чи квіткою, — якщо їх, звісно, не

спляють, бо тоді вони потрапляють в атмосферу і відтак можуть навіть упасти на голову дощем або кружляти в хмарах десь над іншими континентами.

Але я думав, хай би краще мама стала якимось кущем, бо тоді мені простіше пам'ятати, яка вона, бо кущів навколо багато. Мені тоді простіше уявляти, як добре їй, коли дме вітер і від цього тріпотить її листя.

* * *

Коли я повертався до намету, сонце потроху ховалося за деревами.

Цей час доби називається сутінками, я про це читав у підручнику. Це означає, що простір навколо освітлюється атмосферою, а не сонцем.

Сутінки бувають двічі на день: ввечері й уранці, вранішні називаються світанком. Виходить, вранці я застав сутінки, але

засмутився через зубну щітку і зовсім їх пропустив.

Зате сьогодні я пережив чимало нового, тож почувався трохи втомленим і думав про те, що засну відразу по тому, як повечеряю квасолею та хлібом. Я думав про те, як ляжу, і як накриюся курткою, і заплющу очі, а потім знову настане ранок, і я знову спробую щось зробити вперше, як-от сьогодні, коли весь день гуляв лісом.

І я подумав, що цей день не гірший за вчорашній, коли я вперше склав список речей, які мені подобаються, і от зараз у ньому один новий пункт, яких тепер чотирнадцять. І вирішив, що це точно п'ятірка, не менше, і відчув, що мені знову всередині добре.

Тоді заліз у намет, відкрив банку квасолі й узяв виделку.

Я з'їв усе, а виделку облизав. Потім дістав список і викреслив із нього банку квасолі. Тоді вирішив перевірити все, що мав із собою. Я точно пам'ятав, що вчора ввечері з'їв печива, сьогодні поснідав цукерками, а от щойно повечеряв квасолею. Тоді я уважно роздивився все, що в мене лишилося, і раптово всередині мене все якось трохи стислося, бо я не побачив іще однієї пачки печива.

Я ретельно все перевірів, потрусив рюкзаком, обнишпорив намет, потім іще раз потрусив рюкзаком і навіть зазирнув у його маленькі кишеньки, але пачки печива ніде не було. Тоді я подумав, чи не міг випадково з'їсти його вночі? Я не пам'ятав нічого з того відтинку, коли мені примарився собака. І вже якось не п'ятірка через це виходить, а четвірка, а може, і менше. Хоча ж я обіцяв собі більше не засмучуватися через дурниці.

— І от... — сказав уже знайомий мені голос.

Я повернув голову на звук і побачив собачу морду, яка безцеремонно зазірала до намету.

— Учора я прийшов із тобою пограти, — вів далі собака. — Але ти, коли мене побачив, чомусь ліг і притиснувся лицем до землі. І я не знав, що з тобою робити. Я хотів лизнути тебе в обличчя, але подумав, що буде дуже некультурно, бо про таке краще запитувати, адже це не всім подобається. Я трохи почекав, але ти просто лежав і видавав якийсь дивний стогін, ніби чайник, який закипає. То я вирішив зайти до тебе іншим разом, коли ти поводитимешся як нормальна людина.

Від такої несподіванки я навіть не знайшовся з відповіддю. Просто сидів і дивився на собачу морду, яка зазірала до мого намету.

— Може, ти вийдеш, — запитав собака, — і ми поговоримо?

І зник за гілками, які загороджували вхід. Я лежав, і навколо було тихо, і я знову подумав, що мені все це привиджається через тривогу й занепокоєння. Тоді я обережно підповз до виходу, визирнув назовні й побачив, що собака сидить до мене спиною, трохи далі, біля того самого дерева, де я його вчора вперше побачив, і чухається задньою лапою. І це було кумедно, бо лапа була чорна, а весь собака рудий, і тому здавалося, що собаку чухає хтось інший. І від цього сюрпризу я, чесно, забув навіть про печиво.

— Не підходь до мене, якщо в тебе блохи, — сказав я.

Я обережно ставлюся до тварин і знаю, що блохи людям від собак не передаються, але від них можна підхопити всілякі хвороби, наприклад лишай, або, якщо вони тебе полижуть, можуть бути глисти, і це також дуже неприємно.

Собака різко припинив чухатися й подивився на мене, обернувшись.

— Немає в мене бліх, — ображено сказав він.

Потім ще секунду подумав і додав:

— Це звичка така. Як у людей, коли вони намагаються щось пригадати.

— А що ти намагаєшся пригадати? — запитав я, щоб напевно перевірити, що в собаки немає бліх. Собака встав і повернувся до мене всім тілом.

— Точно, — сказав він, — Рікі. Я згадав.

— Тебе звати Рікі? — запитав я.

— Точно, — втішено сказав собака. — То ти пограєшся зі мною чи знову ляжеш на землю та стогнатимеш?

Я не знав, що йому відповісти.

— Якщо ти пограєшся зі мною, то зробиш мене найщасливішим собакою на світі. Пограєшся?

Рікі припав на передні лапи й завиляв хвостом. Не знаю, що зі мною відбувалося, але я відчув щось хороше всередині. Собаку хотілося погладити по голові, а це зовсім на мене не схоже. Колись мама з татом думали купити мені песика, щоб я вчився відповідальності, щоб умів піклуватися про інших, щоб я ще про когось думав, крім своїх порядків, але в нас нічого не склалося, бо коли пса мені принесли, я навіть не захотів брати його до рук, бо він був малим і попискував, і від нього незвично пахло.

— Я не буду з тобою гратися.

— Тоді для чого ти мене покликав? — запитав собака.

— Я тебе не кликав, — відповів я.

— Кликав. Учора вночі. Я чув. І прийшов. Ти маєш зі мною погратися.

Він знову завиляв хвостом, і я знову відчув дивне піднесення всередині.

— Ти не відчепишся, якщо я не пограюся? — запитав я.

— Так, — сказав він. — Тобто ні, не відчеплюся, маю на увазі.

— І як з тобою гратися? — запитав я, відчуючи, що спати мені більше не хочеться. Я подумав, що владнаю цю справу за двадцять хвилин, а тоді вляжуся, накриюся курткою і спатиму, а потім буде світанок, який я точно не пропущу.

— Вигадай щось, — сказав собака. — Наприклад, коли жив у місті, я любив їздити на передньому сидінні машини та хапати ротом повітря з вікна. Це була дуже весела гра, іноді від цього я видавав дивні звуки, як-от шипіння й булькання, і, коли я робив це довго, у мене з очей текли сльози.

— То в тебе був господар? — запитав я. Це здалося мені дивним, бо нашійника в собаки не було, а сам він мав трохи занедбаний вигляд. Але Рікі не відповів на це запитання. Він сказав:

— Якщо ти пограєш зі мною, я розповім тобі історію.

— Для чого мені якісь історії? — запитав я.

— Усі люди люблять історії, — сказав Рікі.

— Я не люблю.

— Любиш, просто ще цього не знаєш. У світі багато речей, які ми любимо, але поки не знаємо про це і навіть не пробуємо дізнаватися. Я тобі розповім, і тоді ти вирішиш, подобається тобі чи ні.

— Ти надто розумний як на собаку, — сказав я.

— А ти надто розумний, щоб жити в лісі, — сказав Рікі.

— Це буде історія про мене? — запитав я.

— Можливо, згодом, якщо тобі сподобається, — сказав Рікі.

Тоді я сказав:

— Гаразд, я пограюся з тобою. Але не тому, що ти хочеш розповісти мені історію, а тому, що ти інакше від мене не відчепишся, а я хочу з'ясувати, куди поділося моє печиво, і лягти спати.

І тієї миті я утнув те, що мені просто захотілося утнути. Уперше за багато часу. Я скочив і побіг, а Рікі відразу побіг за мною. Це не була гра з Рікі, це була моя пробіжка перед сном, я робив те, що хотів, а не те, про що мене просили. Рікі наздоганяв мене і забігав трохи наперед, а тоді я наздоганяв його. І я знав, що люди часто так роблять, і ще я вже знав усі дерева навколо і всі місця, бо за день тут усе дослідив, і мені не було страшно. Рікі вирвався трохи вперед, але постійно повертав голову й дивився, чи я далеко.

А тоді я заховався за дерево, і він біг іще трохи сам, а потім зупинився і не побачив мене. Він роззирнувся навсібіч і принюхався, але мене ніде не було. Тоді я вихопився з-за дерева й побіг у зворотному напрямку, а Рікі заскавулів від радості й кинувся за мною.

Вітер бив мені в обличчя, я роззявив рота і їв повітря великими шматками. Я тоді подумав, навіть якщо мені це сниться, це дуже хороший сон з двох причин:

1) бо мені нарешті сняться сни;

2) бо цей сон точно заслуговую на 5 чи навіть вищу оцінку, бо я роблю в ньому щось для себе нове, як-от біжу межі дерев чи їм повітря великими шматками, і сльози в мене можуть текти хіба від вітру, який б'є мені в лице.

Ми кілька разів пробігли повз намет, і я кілька разів ховався від Рікі, а тоді зупинився, бо трохи засапався. Я сказав, що більше не побіжу — стомився. А Рікі запитав, чи втекли ми від тих, від кого втікали. А я відповів, що так. Він підійшов і сів майже поруч зі мною, я міг легко доторкнутися до його шерсті, але я не вчинив так, бо не хотів, щоб він раптом зник, бо тоді це зіпсує мій сон — якщо це все-таки сон — і я прокинуся сумний, як моя однокласниця, якій наснилося, що її кіт живий.

— Час історії, — сказав Рікі, коли ми трохи віддихалися після пробіжки.

Але я відповів, що мені не обов'язково зараз нічого розповідати, можна просто посидіти ось так, поруч. Але Рікі тоді сказав: — Вмикай фантазію. Це казка про добрий світ.

Була собі звичайна сім'я: мама, тато й син. Тато багато працював і рідко бував удома, мама сиділа з хлопчиком, усіляко його виховувала, допомагала стати людиною. Тато приходив увечері й долучався до цієї справи як міг: іграми, історіями, повчаннями.

І от вони жили собі так, і якось мама запропонувала поїхати влітку до моря. Це мало стати першим морем для цього хлопчика. Йому було десь років вісім, і досі він знав про море тільки з книжок і кіно. Він знав, що море наче здійсмається догори, а не тягнеться вперед, що місяць над ним висить, ніби не рухаючись, він знав, що шкіру пощипує від солоної води, і дуже хотів у всьому цьому пересвідчитися. Оскільки тато багато працював, вони змогли собі це дозволити. Хлопчик дуже зрадів. У ніч перед дорогою йому було важко заснути, він думав, як усе це відбудуватиметься, що він робитиме і все в такому дусі. Вранці вони рушили в дорогу.

Шлях був складний, кілька разів довелося зупинятися, щоб перепочити та сходити в туалет. І ось тато сказав, що море близько. Хлопчик усе вдивлявся в поле, але моря не бачив, він навіть висунув голову з вікна, щоб бачити краще, натомість відчув якийсь новий для себе запах. Це пахли сіль і водорості, але перед очима все одно були тільки поле й кущі.

Нарешті вони приїхали, устигли поселитися в будиночку та сходити на пізній обід, але моря ніде не було видно, навіть біля басейну. І хлопчик трохи засумнівався, що воно тут узагалі є. Аж ось пішли на пляж, і море там точно мало бути, так казав тато. Хлопчик ішов і відчував збентеження, бо все-таки це було перше море в його житті, він уже багато про нього нафантазував, придумав його собі.

Спочатку він побачив людей — багато людей, у кепках і панамках, з м'ячами й тенісними ракетками, з дітьми й без них. А за ними було море, справжнє, пінисте море, воно катало людей на хвилях, збивало з ніг, воно їх рятувало й лікувало. Хлопчик побачив, що горизонт справді тягнеться вгору, а коли забіг із татом до води, відчув, як та щипає

його шкіру. Йому залишалося побачити тільки місяць, який нерухомо висить над водою.

Хлопчику дуже сподобалося море, а батьки щиро тішилися з того, що їхня дитина так радіє. Хлоп'я плескалося собі, кидало у воду камінці й патички, — словом, розважалося від душі.

А ввечері вони прийшли на пляж трохи раніше, щоб прогулятися берегом, поки не зійде місяць і не повисне над водою. Тато тримав маму за руку, а хлопчик брів у воді. Його стопи загрузали в мокрий пісок і дрібні камінчики. Вони йшли собі повільно, про щось говорили, аж раптом хлопчик угледів чайку, яка сиділа трохи віддалік. І він побіг, щоб її налякати, але чайка нікуди не полетіла, тільки відскочила від нього на кілька кроків і відразу впала. Хлопчик підбіг до неї й побачив, що та розтулила дзьоба й важко дихає. Тоді підійшли мама й тато і сказали, що пташку, напевно, поранено. Хлопчик не хотів її залишати тут і запропонував забрати із собою в будиночок, у якому вони жили.

Дорослі погодилися, тільки сказали, що він сам повинен про неї піклуватися. І, коли вони йшли назад, мама сказала, що для дитини це хороша нагода повчитися відповідальності, і тато не заперечував, бо теж так уважав.

Хлопчик був такий збентежений від цього, що навіть забув подивитися, чи справді місяць нерухомо висить над водою.

І от чайка поселилася на веранді, у кошику з різним шматтям, яке застелили газетами, тому що птаха хоч і квола була, але каляла як здорова. Хлопчик прокидався і відразу йшов до неї, повертався з моря — і відразу йшов до неї, перед сном також приходив і перевіряв, як почувається перната. Він клав біля неї хліб і наливав їй воду. І мені через це хотілося її зжерти разом із пір'ям, бо вона перетягла на себе всю хлопчикову увагу. Але я втримався, щоб не засмучувати малого.

— То ти теж був у цій історії? — здивувався я та підібгав коліна собі до підборіддя, бо ставало трохи холодно.

— Тобі не казали, що не можна перебивати? А якщо я забуду, про що говорив? Був. Від самого початку, інакше як би я міг про це розповісти?

— Не знаю, — відповів я, — але це якась дурна історія про хлопчика, який виходив птаху. Таких безліч.

— Я ще не закінчив, — відповів Рікі.

Хлопчик піклувався про пташку як міг і встиг її полюбити. Він дуже сильно вірив, що вона одужає, і через це не помічав, що воду пташка зовсім не п'є і хліб доводиться розгризати мені, бо він стає сухарями.

Через кілька ранків хлопчик прокинувся й вийшов на веранду, але в кошику замість пташки були свіжі рушники. Він перелякався й побіг до мами дізнатися, де чайка. Мама сказала, що пташка за ніч одужала й уранці полетіла до моря і що все з нею гаразд. І додала, що хлопчик молодець, тому що добре про неї попклувався і тому вона так швидко видужала. Мама скуйовдила синові гривку та сказала, щоб він збирався — скоро вони підуть на море долежувати останній день мандрівки.

— Я ж казав, казав, що дурнувата пташка видужає і всі будуть щасливі!

— Ти знову не дав мені завершити, — сказав Рікі.

— Та скільки ж можна? Це що, нескінченна історія?

Батьки завжди прокидалися раніше за хлопчика.

Коли тато вранці вийшов на веранду, щоб вдихнути свіжого морського повітря й потягтися, то побачив, що пташка померла. Вона лежала із заплющеними очима, ніби спала, але тато знав, що пташки сплять уночі.

Вони з мамою швидко поховали пташину за будинком, а хлопчику сказали, що вона одужала, — не хотіли псувати синові враження від першої поїздки на море, не хотіли, щоб він почувався винним через це. Батьки бажали дитині лише найкращого, і хлопчик їм повірив.

За кілька годин він бовтався у морі, кидав у нього камінці, а коли бачив чергову чайку, гадав, чи це не його пташка літає, щаслива, над водою.

Я кілька секунд помовчав, щоб пересвідчитися, що це, нарешті, кінець історії, а тоді сказав:

— Це найгірша історія з усіх, які мені коли-небудь розповідали. І вона точно не про добрий світ, а про батьків-брехунів, які обманули рідного сина. Тобто ти хотів, щоб я повірив, ніби це історія про добрий світ? Чим ця історія може мені допомогти саме зараз?

— Не знаю. Може й не зараз. Але хлопчик тоді був щасливим.

Рікі встав і обтрусився. Він був дуже близько до мене, і я помітив, що в нього на носі було трохи землі. Рікі сказав:

— Але якби я все-таки зжер ту чайку, історія би від цього не помінялася.

Рікі повільно почвалав від мене, підібгавши хвоста, і мені здалося, що він на мене образився.

Собака відійшов від мене на кілька кроків, а тоді повернув морду та сказав:

— Завтра я прийду й розповім тобі ще одну історію.

І, не чекаючи моєї відповіді, зник за деревами.

* * *

Я прокинувся на світанку, і ніякі щітка й печиво не завадили мені насолодитися тим, як сходить сонце і небо спочатку рожевіє, а потім стає яскравішим і червоніє, і перед тим, як стане зовсім-зовсім світло,

є момент якоїсь сірості. І коли я на це дивився, то думав, що моє життя зараз саме в такому стані. Між ніччю і днем. Але я, напевно, ставлюся до цього надто серйозно, бо життя не має якихось кольорів і відтінків, воно просто є, і воно таке, як я придумав собі в голові, і за просто може бути фіолетовим, якщо я сильно цього забажаю і в це повірю, бо голова — найпотужніший комп'ютер на світі й може що завгодно.

Собаки ніде не було, і я знову не знав, чи він мені наснився, але історія була така реальна, а ноги так боліли, наче я вчора бігав. Тому я вирішив не сильно на це звертати увагу, бо все одно нічого не міг вирішити напевно, міг тільки думати про це, але такі думки мене засмучували, тому я відкинув їх подалі, бо пообіцяв собі жити на повну котушку.

Потім я згадав, що не поставив учорашньому дню оцінку. Я подумав, що день був плідний, бо я багато всього згадав, дізнався, що мені подобається природа, і це на один пункт збільшило перелік речей, які мені подобаються. І хоча я десь загубив печиво й засмутився через це, собака мене відволік і потішив. І ще, здається, мені таки сняться сни, хоча ноги все одно болять. Але це хороші сни, бо від них я не прокидаюся сумним.

І тоді я дістав із кишені аркуш і дописав:

15) собаки.

А тоді знайшов серед розкиданих речей блокнот і домалював:

6.

Я подумав, що справи йдуть угору, якщо за два дні в лісі я всього за один пункт від сімки. Значить, не так уже й багато треба, щоб почуватися щасливим, отже, треба просто трохи побути самому, і світ знову стає логічним і сповнюється змісту.

* * *

Попервах мені було дуже складно жити в бабусі, з багатьох причин. Вона робила все не так, як я звик, у неї був старезний дім зі старезними речами, яких мені не можна було торкатися. Бабуся щодня мені про це нагадувала. Після того як мама померла вперше, усе стало ще важче, бо бабуся стежила за кожним моїм кроком — від моменту, як я прокидався, і до моменту, як лягав. Вона забирала мене зі школи, і це було дивно, бо я був дорослий і вже напам'ять знав увесь маршрут: кожну стежину, кожен двір, кожне дерево. Це давало ще один привід для кпин моїм однокласникам і сусідам, і вони залюбки в цьому вправлялися.

Будинок бабусі був інакший, тут не було холодних гранітних сходів у коридорі, а підлога замість паркету була встелена звичайними пофарбованими дошками. Бабуся забороняла мені ходити босоніж, тим паче бігати, вона ніколи не набирала в раковину води, а просто забирала в мене тарілку й мила її, а потім, не витираючи, ставила в шафу. На її посуді не було ніяких малюнків, але я все одно рахував його і знав, що:

- глибоких тарілок у нас 4;
- і звичайних тарілок у нас 4;
- і 6 виделок;
- і 6 ложок.

Решту посуду бабуся ніколи не чіпала, він стояв у серванті, недоторканий. Одного разу я поліз туди, бо мені кортіло мати повну картинку про начиння в домі, і через незграбність розбив кришталеву салатницю. Я намагався приховати сліди цієї справи і заходився прибирати друкки, але поранив собі руки. Усе прибрати не встиг, бо прийшла бабуся й побачила мене на підлозі. Звісно, розлютилася та сказала, що вона мені не мама і не буде зі мною цяцькатися.

Бабуся промила й забинтувала мені руки, хоча рани не були глибокі — я більше перелякався через дзенькіт, ніж через них.

Минуло багато часу, і я зміг привчити себе жити інакше, без полювання на привидів, без миття посуду й усього іншого, звичного. Мій звичайний день у бабусі складався з 11 пунктів:

- 1) 7:45 — я прокидався й одягався;

- 2) 8:00 — я снідав і швидко пив чай;
- 3) 8:15 — 8:25 — ми йшли до школи;
- 4) 8.30–14.30 (до 15.15 у середу та четвер) — я був на уроках;
- 5) 14.35–14.45 — ми йшли додому;
- 6) 14:45–15:00 — я обідав;
- 7) 15:00–16:00 — я дивився дві серії «Альфа»;
- 8) 16:00–17:30 — я переписував уривки з підручників у зошит як домашнє завдання і клав бабусі на стіл;
- 9) 17:30–20:00 — я брав кілька яблук, чи хліб, чи печиво й читав книжку — це мій улюблений час дня;
- 10) 20:00 — ми з бабусею вечеряли;
- 11) 21:00–23:00 — у мене був вільний час. Зазвичай я дивився телевізор або знову читав книжку, потім умивався й лягав спати.

У вихідний день пунктів 7:

- 1) 9:00 — я прокидався й одягався;
- 2) 9:15–10:00 — я снідав і повільно пив чай;
- 3) 10:00–15:00 — робота по дому або, якщо це неділя, вільний час;
- 4) 15:00–15:30 — ми обідали разом із бабусею;
- 5) 15:30–18:00 — я читав — з печивом, чи хлібом, чи яблуками, — поки бабуся дрімала;
- 6) 18:00–19:00 — я допомагав накривати на стіл, і ми вечеряли;
- 7) 19:00–23:00 — у мене був вільний час, я майже завжди дочитував книжки, щоб поміняти їх у бібліотеці, потім лягав спати.

І зазвичай гриз яблуко.

І я не хотів більше нічого міняти, бо дуже довго до цього звикав, бо мені подобалося, що все ось так і я завжди знаю, що мені треба робити.

Тобто якби в мене був вибір і я міг би на це вплинути, я б нічого не змінював. Я маю на увазі у звичайному житті. Але тепер усе інакше, і я можу робити все так, як мені заманеться, можу порушувати цей план — і я вже це роблю, бо навіть не знаю, коли прокидаюся й лягаю, наприклад, і забув щітку вдома.

* * *

Я постійно намагаюся думати тільки про хороше, а коли думаю про погане, відразу засмучуюся і оцінка мого дня через це ризикує бути нижчою. І мені спало на думку, що можна бути щасливим інакше —

скажімо, від того, що тобі саме зараз погано, бо ніколи не знаєш, чим насправді ця подія може для тебе обернутися. Бо іноді добре — це погане, і навпаки, і я ще на початку про це кавав.

Тож хочу розповісти про день, коли все було саме так.

Ми з бабусею поверталися зі школи. Вона невисока на зріст і ходить повільніше за мене, а часом може зупинитися поговорити з кимось, і якщо це десь на початку вулиці, то я на неї чекаю, але якщо це ближче до дому, то заходжу в будинок сам. Тоді був саме такий день: бабуся зупинилася біля сусідки і розповідала про квіти, що їх розсадила понад будинком.

Я зайшов сам у хату й ретельно вимив руки на кухні, а потім пішов у кімнату до холодильника — у бабусі він стояв у кімнаті, — щоб дістати звідтіля обід і накрити собі на стіл. Я вже відчинив був двері холодильника і тільки тоді зрозумів, що в кімнаті щось точно не так.

Боковим зором я побачив, що на дивані сидить якась жінка в темній сукні в дрібні сірі й білі квіточки, на голові в неї зав'язана біла хустка. Я різко повернувся до неї всім тілом, але нічого запитати не зміг, тому що перелякався. Я не знав, хто це. З переляку гупнув дверима холодильника, і там щось розбилося, а я вибіг через кухню та веранду на вулицю. Я чув, як жінка закричала мені вслід:

— Матвію!

І мені стало ще страшніше, бо вона знала, як мене звати, а значить, точно прийшла по мене.

Я підбіг до хвіртки й загукав бабусю.

Вона кинулась мені назустріч так швидко, як тільки могла. Я сказав, що в домі сторонні і вони знають, як мене звати. Бабуся запитала:

— Скільки їх?

— Одна жінка, — відповів я.

— Господи! — скрикнула бабуся.

Ми зайшли на веранду, бабуся відчинила двері в кухню, і відразу за ними стояла ця жінка. Вона ще раз сказала, ніби з докором: «Матвію», — і простягла до мене руку. Тоді я запитав, звідкіля вона знає моє ім'я. Вона нічого не відповіла, але я бачив, що їй прикро, бо я ніби маю її впізнати.

Але бабуся не прогнала її. Лише попросила, щоб я пішов до кімнати й зачинив за собою двері. Я увімкнув телевізор, але «Альфа» ще не було. Я чув, як бабуся й та жінка про щось говорять. Спочатку це були просто голоси, і так тривало п'ять хвилин, але потім голоси наблизилися, і я почув, як жінка сказала: «Я хочу з ним поговорити». Вона відчинила двері та сказала:

— Матвію, це я.

А я ніяк на це не відреагував. Просто сидів на дивані з пультом у руках і думав, що обід я вже пропустив і наступного разу поїм, коли читатиму книжку, але серіал я точно пропускати не збираюся. Реклама добігла кінця, і почалася серія «Альфа».

Жінка підійшла й сіла біля мене на диван.

Я зосереджено дивився в екран.

(Альф вийшов на вечірку, прилагодивши на живіт зіпера,[Зіпер (від англ. zipper) — застібка-молнія.] щоб удати людину, вдягнену в маскарадний костюм.)

Віллі (з підозрою):

— Альфе, де ти взяв зіпера?

— Віллі, пам'ятаєш свою стару червону куртку?

Віллі (з полегшенням):

— А, так.

— То ти її не викидай — вона тобі знадобиться, бо зіпер я випоров з твого нового пальта.

Я сміявся, бо Альф-неборака вічно втрапляв у смішні ситуації, але винними чомусь завжди були інші.

— Я знаю, що ти мене не впізнаєш. Але я дуже сподівалася.

Жінка підсунулася ближче, і я напружився, бо було схоже, що вона хоче мене обійняти. Я відсів подалі від неї.

Вона ще раз сказала:

— Матвію. Це я. Ну?

А я сказав, що радий за неї. Сказав, радий, що ви — це ви.

Тоді жінка сказала таке, що мені не йшло до голови.

Вона сказала:

— Матвію. Це я, мама.

І я чув, як бабуся зойкнула в сусідній кімнаті.

І подумав, що ж вона може мати на увазі, бо багатьох речей я не розумів, найчастіше жартів або фраз, які можуть мати інше значення, наприклад «біжу, аж падаю», бо насправді це означає, що людина чогось не хоче робити. І спробував пригадати, чи знаю я, що ще може означати вислів «це я, мама», але нічого не пригадав. Я відчув, як мені паморочиться в голові, здавалося, що кімната гойдається з боку в бік, і захотілося влягтися калачиком на підлогу. Але я опанував себе і сказав:

— Нічого подібного, ви — не моя мама, бо мама померла два роки тому в лікарні, несподівано, як помирають люди, у яких серце перестає працювати.

Жінка тихо заплакала та сказала:

— Ось же я, тут, я не померла.

І вона простягнула мені долоню, ніби віталася, і я пригадав наш колишній дім і ту мить, яку хотів забути: про те, як тато розбив скло, а мама розбила звичайну тарілку з малюнком.

І тоді я сказав:

— У мамі було красиве волосся, якого я любив торкатися, а у вас волосся зовсім немає, а замість нього якась хустка.

Мені все в голові гойдалося, бо я знав, що мама померла, а померлі люди не можуть приходити до живих, таке буває тільки у фільмах і в снах, але мені ніколи нічого не сниться.

Жінка тихо плакала переді мною і шморгала носом.

Зайшла бабуся й рішуче сказала:

— Ну все, досить, досить із дитини.

Вона стояла й дивилася на нас, аж поки ця жінка не встала і не пішла до іншої кімнати, а бабуся зачинила двері.

Я відчув, як нудота зникає і кімната перестає хитатися. Тоді додивився серіал, хоча не пригадаю, що далі в ньому відбувалося. Якби я вже тоді вигадав цю історію з цифрами, то це було б:

-4.

Я чув, як бабуся просила цю жінку піти, але та сказала, що буде тут, скільки вважатиме за потрібне. Вона була вдома, коли я робив

уроки й переписував уривок із підручника в зошит.

Китайці у своєму житті керуються суворими нормами та правилами. Є правила проїзду в транспорті, правила відвідування музеїв, кінотеатрів, різноманітних виставок, фестивалів тощо. Китайці дотримуються режиму дня. Після обіду є обов'язкова перерва на дві години в школярів, студентів, робітників і службовців.

А в магазинах, які не зачиняють на перерву, продавці іноді сплять на робочих місцях, поклавши голову на прилавок. Національною гордістю китайців є кухня, яка має трьохтисячолітню історію. Тільки в китайській кухні можна скуштувати свинину, яку не відрізняє від курки, рибу, що за смаком нагадує баранину, та інші страви, походження яких важко визначити.

І я подумав, що мені подобаються ці китайці, бо в них усюди порядок і вони смачно готують. А потім згадав, що востаннє їв сьогодні в школі. Але я не хотів виходити до іншої кімнати, тому що там була ця жінка. Тож узяв книжку й став читати, навіть не взявши яблука. Я зауважував, як очі бігають рядками, і навіть не намагався зрозуміти слова.

Колись давно в школі розповідали, що ми впізнаємо слово не за літерами, а за контуром. Тобто ми сприймаємо слово як щось цілісне, а не просто набір літер. А потім ми виконували вправу: читали текст, у якому слова було написано різними цифрами й латинськими літерами, — і всі змогли його прочитати, а це означало, що ми справді впізнаємо слово, як упізнаємо знайомі речі, і тоді все стає зрозумілим. Я запам'ятав цю інформацію, тому що дуже любив читати і вважав, що вона може знадобитися.

*A73 ME71 6Y10 8A*KO 1 R N3 PO3YM1V,
40M7 M8MA POM32LA, A73 NASP2ABD1 N1.*

А тоді жінка відчинила двері й запитала, чи я щось сьогодні їв? Я нічого не відповів. Тоді вона сказала:

— Я зараз приготую погамати, а потім покличу тебе до столу.

— Але до вечері ще понад годину, — різко відповів я, бо мене аж сипнуло через слово «погамати».

Вона зітхнула й зачинила двері. Я почув: вона заходилася готувати, а згодом до неї приєдналася бабуся. На годиннику була 18:14, і я подумав, чи не може в мене від усіх цих переживань статися серцевий напад, і прислухався, як б'ється моє серце, а тоді став лічити удари, і їх у середньому було по одному за секунду, а за хвилину було шістдесят чотири удари.

Тоді двері відчинилися й зазирнула бабуся. Вона сказала, що треба поїсти, бо я весь день голодний. І я її послухав. Ми сіли за стіл, бабуся — поряд, а ця жінка — навпроти мене. Вона нічого не їла. Я поклав собі на тарілку палюшки зі сковорідки, окремо — салат, і ще взяв три ложки сметани й заходився їсти. Бабуся налила мені склянку компоту. Вона також нічого не їла, лише дивилася на мене. Мені стало некомфортно, тож я сказав:

— Смачного.

Тоді й вони почали їсти.

Я ретельно пережовував кожен шматок, не менше двадцяти разів, щоб їжа не застрягла мені в шлунку. Я доїв, а тоді встав з-за столу та сказав:

— Дякую за вечерю. Я піду до кімнати.

Але я не знав, що далі робити, бо день остаточно сплутався.

Тоді ця жінка встала й узялася прибирати зі столу. Вона запитала, чи не хочу я їй допомогти. І я заляк, бо не знав, як учинити. Я сказав:

— Добре.

І взяв бабусину тарілку й відніс на кухню.

Потім повернувся до кімнати, а жінка вийшла на кухню з рештою посуду. Бабуся й далі сиділа за столом та, судячи з виразу її обличчя, про щось напружено думала. Її губи були стиснуті так, що мало не діставали їй до носа, і, за моїми спостереженнями, це була найглибша фаза роздумів.

— Матвію, — поклікала жінка з кухні.

Я зайшов у кухню, бо все одно не знав, що робити далі.

Вона вручила мені білий вафельний рушник і одна за одною почала подавати тарілки. І я став їх витирати, ретельно, по колу, а також зі зворотного боку. У моїй голові закрутилася плівка, як у кіно, коли його на відеомагнітофоні перемотуєш назад, і все рушило у зворотному

порядку, потім я відчув запах кориці й цукрової пудри, хоча його тут не могло бути, бо кухня в бабусі пахла деревом і трохи сирістю, якою тягнуло з підвалу.

— Дивись: пальці як у дідуса, — сказала вона, показуючи на мої мокрі руки.

Я дивився на них і напружено думав. Тоді вона витерла руки об рушник, підійшла й обійняла мене.

* * *

У школі дуже люблять дітей, які багато пам'ятають і вміють використовувати це за потреби. Які можуть згадати, що вчили рік чи два тому, і прикласти ці знання до вирішення якоїсь конкретної ситуації.

У школі дуже люблять дітей, які вміють розв'язувати задачі, для них улаштовують змагання спочатку на рівні школи, а потім на рівні міста і так далі. Найкращих дітей відправляють у телевізор, і там вони змагаються з іншими дітьми, у кого чудова пам'ять, а решта на це дивиться.

І коли діти розв'язують задачі, вони не лише послуговуються знаннями, а й згадують відчуття, що їх охоплювали під час навчання. І радіють, якщо в них виходить усе правильно і всі їх хвалять і заохочують подарунками й гарними словами. Але якщо вони помиляються і не виправдовують очікувань, то засмучуються. І, гадаю, усі ці діти воліють забути ситуації, коли не впоралися з розв'язанням, а хочуть пам'ятати тільки випадки, коли подужали задачу. Тоді їхні життя були б сповнені світла й тепла, подарунків і заохочень.

Усі ці ситуації разом із відчуттями складаються нам у голови — це називається досвід. Але ми їх пригадуємо не тільки за потреби, але й випадковим чином, коли натрапляємо на якісь речі, які з цим досвідом асоціюються, наприклад підручник із алгебри, або вафельний рушник, або старечі пальці, і тоді переживаємо ніби маленьку подорож у часі на швидкій перемотці, аж до потрібного епізоду. І знову охоплені тими відчуттями, хоча насправді про цей епізод уже забули.

А іноді, коли нам страшно, чи погано, чи не можемо заснути, як-от я зараз, ми навмисно пригадуємо моменти, коли почувалися щасливими. І якби мене попросили на якихось змаганнях із пам'яті пригадати щось радісне зі свого життя, моя голова видала б мені спогад, про який я раніше вже розповідав. Про те, як чужа жінка в хустині стала мені мамою, яка померла два роки тому, але насправді ні. І як вона, відсунувшись, подивилася на мене та сказала:

— Бачиш, як добре.

А моє серце калатало, і це було 80, а може, і більше ударів на хвилину, і вже здавалося, що в мене зараз станеться серцевий напад.

Раніше я казав, що хотів би забути все погане і пам'ятати тільки про бузок і падану аличу біля будинку, але насправді я погодився б забути навіть усе хороше, стати порожнім і почати заново сповнюватися відчуттів, уже знаючи, що треба бути дуже обережним.

Але цього ніхто не вчить, тобто нас навчають пам'ятати, але ніхто не каже, як забувати. І ніхто не каже, як розв'язати цю задачу, як

навчитися жити між хорошим і поганим, при цьому не втративши глузду. Як радіти, коли тобі болить, і як сумувати, коли тобі радісно?

* * *

Від самого ранку дуже парило, і я намагався не вилазити з намету.

Я подумав про те, що ввечері точно буде дощ, а намет до цього не готовий, він протікатиме, і через це мені може бути зовсім кепсько.

Я змусив себе вилізти й наламавав розлогих гілок, наклав ними намет навхрест у кілька шарів, а тоді заліз досередини й подивився на те, що вийшло. Сонце зовсім не пробивалося крізь гілки, але це аж ніяк не рятувало від спеки. Повітря пахло сухою землею й було важким, на якусь мить мені навіть здалося, що я задихаюся від його важкості, що вдихаю гарячий пар. Переляканий, я викотився з палатки й захекав, хапаючи ротом повітря. За хвилину це минуло, але серце й далі тривожно гупало.

Мені подобався дощ. Коли я був удома, він давав мені спокій і задоволення, але досі я ніколи не переживав зливу в лісі.] Це був новий досвід для мене, і він, напевно, мав покращити мене, але саме зараз я не хотів, щоб щось таке було в моєму житті. Ще дужче я не хотів, щоб був дощ із грозою, бо тоді все гримить, і мені від цього стає дуже страшно, бо я чую деякі звуки гучніше за інші, ніби вони лунають мені просто у вухо.

Протягом дня моя тривожність наростала. Ближче до вечора небо затягло темними хмарами, а на заході крізь дерева я бачив шматки неба фіолетового кольору, ніби хтось їх помалював пензлем. Ліс мовчав, не цівкали навіть птахи, яких від самого світанку було не зупинити.

Потім усе потемнішало, ніби раптово настала ніч, і я побачив, як спалах освітив листя, і потім було 1,2, 3, 4, 5... і пролунав грім, і він не був спочатку тихим, а потім гучним, — він був одразу гучним, ніби щось розламали просто мені над головою. І це означало, що гроза на відстані приблизно 1,7 кілометра від мене, бо швидкість звуку 350 метрів на секунду, і якщо $350 \times 5 = 1750$ метрів, то це дуже близько, буквально за кілька сотень дерев, і через це мені стало дуже страшно.

Мені здалося, що це весь світ вибухнув, і цей звук для мене був найгучнішим за все, що я коли-небудь чув, і я так перелякався, що навіть трохи впісявся, хоча мені було 14 років, а пісяються тільки діти.

Потім блиснуло ще раз, навіть яскравіше, ніж уперше, і грім прокотився всім небом, а по листю вперіщила злива. На кілька секунд я відчув запах пилу, який майже відразу змінився на запах мокрої трави й листя.

Гроза розійшлася і зануртувала з такою силою, що мені здавалося, ніби вона рознесе ліс на друзки. У постійному сяйві блискавок, що спалахували в небі, на землі все ставало чітким і без тіней. Крізь вхід до намету я бачив, як дерева гнуться мало не до землі і як сильний вітер ганяє дощ стіною від краю й до краю лісу. А потім побачив, як одне дерево на якусь мить наче застигло в нахилі, ніби перестало боротися, а потім просто повалилося набік, і почув, як із тріском із землі виривається його коріння, а гілки від удару ламаються об землю. І я від страху трохи навіть завив і заплакав, бо пісятися вже не міг, і затулив вуха руками, і міцно заплющив очі.

Щось зашаруділо біля входу, і я подумав, що це може бути шарова блискавка, але, розплющивши очі, побачив, що то Рікі продирається крізь гілля всередину. З нього скрапувало, і він тремтів. У якомусь легкому забутті я майже не звернув на нього уваги, лише забився подалі в намет і знову затулив вуха й заплющив очі, бо злива та гроза й далі розгулювали навколо.

Я почув, як вітер зірвав з намету кілька великих гілок.

На голову стало накрапати, але я цим аж ніяк не переймався.

Я підскімлював негоді, але чомусь не непритомнів, напевно, тому, що було надто страшно і через це я зазнав сильного стресу, який не давав моїй свідомості відключитися. Навіть не знаю, звідкіля в мені взялася така сила — долати все це ревище, але я чітко пам'ятаю кожну секунду з тих 10 хвилин. Я пам'ятаю, як сидів у дальньому кутку та уявляв, що я вдома, під ліжком, а поруч лежить апарат мисливців за привидами, яким я можу цю зливу знешкодити. І щоразу, коли біла блискавка, я подумки лічив.

Коли блиснуло востаннє, я долічив майже до 10 секунд, а це означало, що гроза пішла далі і зараз вона на відстані майже 4 кілометрів від мене. І мені стало трохи спокійніше, я розплющив очі та прибрав руки від вух і почув, що злива досі шумить листям, але гроза покотилося далі. Я зрозумів, що геть мокрий, зрозумів, що намет не врятував мене від зливи, але в ньому я принаймні почувався в більшій безпеці.

Тоді згадав, що в наметі також є Рікі. Він трусився трохи далі від мене. Я відчув, що в мене зовсім немає сил, і повалився на мокру брудну долівку. А тоді почув, як Рікі встав та обтрусився. На мене полетіли краплі води.

— Ну й смішно ти підвивав, — сказав він.

— А ти себе бачив? — тихо запитав я.

У голові трохи паморочилася від пережитого стресу.

— А що зі мною не так?

— Ти весь трусився.

— То від сміху, — сказав він і став вилизувати собі шерсть біля шиї.

— Ти прийшов посміятися з мене, дурний собако? — розізлився я. — Якщо так, — забирайся геть, бо мені взагалі зараз не до сміху.

Але Рікі сказав:

— Ти бачив? Величезне дерево переламало, як сірник. Добре, що я встиг заскочити до тебе. А то міг би опинитися під ним.

Але мені не були вчасними теревені цього собаки.

— Для чого ти прийшов? Я тебе не кликав!

— Кликав, — сказав Рікі, — кілька разів. Коли плакав і коли став підвивати. Я чув твій страх і тому прийшов.

Рікі ще раз обтрусився, а тоді сказав:

— Але насправді я приходжу погратися. Це моє єдине бажання. І якщо гра мені сподобається, я розповім про неї історію.

— Я вже казав, що мені не потрібні твої історії. Я не хочу тебе слухати, — зі злістю сказав я. Дощ трохи вщух, але на голову й далі капало. Я виліз із намету, щоб полагодити дах і повернути на нього гілки, які здуло вітром. Я взяв найближчу гілку, а коли повернувся, побачив, що Рікі також виліз із намету. Його шерсть була мокрою, через це собака здавався трохи меншим. Він побачив у мене в руках гілку і схвильовано запитав:

— Паличка?

— Гілка, — сказав я.

— Паличка! — ствердно гиркнув Рікі й накинувся на гілку всім тілом, зубами намагаючись видерти її в мене. Він сіпав її ліворуч і праворуч.

— Пусти, — кричав я.

— Па-а-а-и-ицк-а-а-а, — гарчав крізь зуби Рікі.

І ми так боролися з ним, і я відчув, як моє тіло зігрівається, а в голові, яка досі паморочилася, яснішає.

А тоді я не витримав і сіпнув щосили. Рікі заскавулів і відскочив убік. Я подумав, що нашкодив йому, тож запитав:

— Що з тобою?

Але Рікі не відповів.

Тоді я повторив своє запитання, але він мовчав. Я підійшов до нього ближче — роздивитися, що сталося. Тоді Рікі різко повернувся всім тілом, вихопив у мене гілку й відскочив з нею на кілька кроків убік.

— Иколи ее хохлахлюй хатку, — пробубнявив він, тримаючи її в зубах.

— Що? — запитав я.

Тоді Рікі поклав гілку поруч і сказав:

— Ніколи не послаблюй хватку, кажу. Бо такі, як я, щось у тебе з-під самого носа видеруть.

Тоді я взяв кілька гілок, які лежали поряд, та, ігноруючи собаку, поклав їх на дах намету. Після цього заліз усередину й подивився, чи сильно промокли речі. Мені й самому потрібно було перевдягтися, тому я поліз аж на саме дно рюкзака, дістав суху футболку, штани та труси. Деякі речі підмокли, тому я вирішив, що потрібно розкласти багаття й посушити одяг. Дістав одну коробку сірників, видер кілька аркушів із блокнота й поліз назовні. Коли я виліз із намету, Рікі сидів на тому ж місці. Побачивши мене, він збадьорився.

— Паличка? — знову сказав він.

Але я удав, що не почув його, і пішов далі. Злива вщухла, але ліс був мокрим. Я не знав, як із мокрих гілок розвести багаття. Трохи подумав, і мені на думку спала ідея. Дощ, хоч і був сильний, але минув швидко і намочив усе навколо, але тільки зверху. Я розламав об коліно кілька товстих гілок — усередині вони були сухі.

Тоді я поліз у намет і дістав армійський ніж. Повернувся й обчистив гілки від кори, а тоді став відколювати ножем скіпки.

Рікі підійшов до мене.

— Що ти робиш? — запитав він, схиливши голову набік.

— Стругаю, — відповів я.

— Буратіно? — запитав він.

— Відчепись, — сказав я.

Ця робота мене заспокоювала, я відчував запах дерева, бачив, як працює ніж. Я повторив ці рухи 312 разів, а переді мною виросла купка тонкої стружки. Тоді я поклав на землю аркуші, вирвані з блокнота, на них купкою склав стружку й підпалив. Вийшло з десятого сірника, бо вони також були трохи мокрими. Тоді я зверху поклав кілька товстіших галузок, щоб вони підсушилися, і за кілька хвилин вони також зайнялися. Тоді я став викладати навколо маленького багаття вологі гілки у формі намету, і згодом вони також загорілися.

За якийсь час у мене було велике багаття і я відчув піднесення, бо ніколи раніше такого не робив. Відтепер я почувався впевненіше. Якби ж мене бачили колишні однокласники, які називали мене дауном! І я був майже впевнений, що ніхто з них ніколи не робив нічого подібного.

Тоді я наносив іще гілок і кілька з них вбив у землю ближче до багаття — зробив із них щось схоже на сушку й розвісив мокрий одяг. Відтак повернувся в намет, дістав із рюкзака хліб, який не змок, тому що був у пакеті, нанизав його на патичок і заходився смажити.

Вийшло першокласно. Я сів біля вогню й відкусив шматочок.

— Ти так легко про мене забуваєш!

Рікі був у мене за спиною, але до вогню не підходив.

— Ну, йди сюди, — сказав я добрим тоном, бо й справді почувався добре через вогонь і хліб. Але Рікі не послухався. Я повернувся до нього. Він мружився на вогонь і перелякано кліпав очима, коли сухе гілля потріскувало.

— Не бійся, він не кусається, — сказав я і знову повернувся до вогню. Я почув, як позаду мене зашаруділо листя й потягнуло запахом собаки. Рікі підійшов ближче й сів. Він сказав:

— Тепло.

— Це називається «ватра», — сказав я після паузи, сам здивувавшись, чому згадав саме це слово. — Колись люди в лісах

збиралися біля таких штук і спілкувалися одне з одним або просто дивилися на вогонь. Я про це прочитав у своїй улюбленій книжці.

Я побачив, як Рікі заплющив очі, повернувши мокру морду до тепла.

— Он для чого ще потрібен патичок, — сказав він.

Я дожував хліб і, як Рікі, також підставив обличчя до вогню. Було тепло, сухо і спокійно, і страх, що пронизав моє тіло, відступив. І я подумав: невже справді собака приходить і все минає?

— Мені сподобалася гра, — сказав Рікі, — хоча ти був злий.
— Я не був злий, я був переляканий, — сказав я.
— Чому? — запитав Рікі.
— Тому що боявся, бо блискавка могла влучити в намет.
— Ти впевнений, що боявся саме цього? — запитав він.
— Так, — відповів я.
— Добре, коли можна розуміти, чого саме боїшся, — сказав Рікі. —
Бо іноді не розумієш, і це погано. Хочеш, я розповім тобі історію?
Я подумав, що слухати історії біля ватри доречно.
— Давай, — сказав я.

У звичайному місті був звичайний будинок зі звичайною квартирою, а в ній жила звичайна сім'я: тато, мама і син. Але про батьків розповідь не йтиме, а більше про хлопчика, бо він — герой цієї історії.

І я побачив, як темрява між деревами оживає, розсувається, і замість неї з'являється хлопчик, який сидить за столом у просторій кімнаті.

Хлопчик був настільки звичайний, що про нього навіть важко щось особливе розповісти. Він бавився звичайними іграшками та читав звичайні книжки, до восьми років спав із нічником біля ліжка, а до дванадцяти років просив батьків не вимикати світло в коридорі, щоб воно могло хоч трохи освітлювати його кімнату. У шкільному журналі за алфавітом він був нижче від середини, тому вчителі найчастіше оминали його увагою. Він завжди схиляв голову аж до парти, коли запитували, хто хоче піти до дошки.

— Це хлопчик із попередньої історії? — запитав я.
— Важливо те, що це — інша історія, — відповів Рікі.

На уроках фізкультури хлопчик соромився скакати через козла та грати у футбол з іншими дітьми, тому мама-лікарка часто виписувала йому довідки, які звільняли його від занять у спортзалі. Хлопчик виростав замкнутим, ні з ким у класі не дружив і міг по кілька днів ні з ким не розмовляти. Вчителька викликала батьків до школи, просила якось розважати дитину, але вони вже нічого не могли

вдіяти, бо страх міцно сидів у ньому від того моменту, як уночі залишили увімкненою лампу в його кімнаті.

Хлопчик переходив із класу в клас, отримував звичайні оцінки, уникав інших дітей, бо йому здавалося, що вони з нього насміхатимуться, він не міг нікому дивитися в очі, бо думав, що спровокує цим якусь ворожість і через це вляпається в небажане.

Найбільше хлопець любив сидіти вдома з книжками, він навіть ніколи не гуляв зі мною.

— І тут ти є, — сказав я та кинув у вогонь мокрий патичок.

Він якось довчився до останнього класу, йому поставили середні оцінки за те, що він розповів усе, що його просили. Батьки купили йому сірий костюм, чорне взуття і краватку. За кілька днів мав відбутися останній урок і випускний. Хлопцю давно подобалася одна дівчина з протилежного класу, і він хотів запросити її потанцювати під час випускного, але він ніколи не говорив із нею і навіть в очі їй не міг подивитися.

Ще більше хлопець боявся про це із кимось поговорити, щоб із нього не почали глузувати. Він так сильно переживав через це, що кілька ночей не міг нормально спати і йому постійно снилися жахіття. У них ця дівчина або відмовляла йому, або танцювала з іншим хлопцем, який з вигляду був потворний і, може, навіть мав щупальця на обличчі, бо це сон, а вві сні все можливе. Але крім щупалець у цього хлопця була сміливість запросити дівчину потанцювати.

І от, коли оголосили останній танець, цей хлопець стояв осторонь як заляканий і дивився, як дівчина стоїть серед інших дівчат і чекає, щоб хтось її запросив. І вона так стояла кілька хвилин, можна було без проблем підійти й невимушено запитати: «Потанцюємо?» А тоді так само легко кружляти залом. Але він цього не зробив. Тоді до неї підійшов інший і запросив до танцю. Цієї миті хлопцеві захотілося, щоб вона відмовила, він думав, що вона мусить йому відмовити, і тоді він точно підійде і запросить її. Але дівчина погодилася, і вони закружляли залом.

Я побачив, як пара крутиться в танці, і навколо багато інших пар, а волосся дівчини розвівалося від кружляння в різні боки. Остеронь від них, біля стіни, стояв хлопчик і стискав кулаки.

Хлопець стояв і дивився на це, його страх став змінюватися чимось новим. Він подумав, що значно кращий за цього хлопця, і красивіший, і розумніший, і що біля цієї дівчини має бути саме він. Просто йому не пощастило — не встиг зовсім трохи. І тоді мені захотілося вкусити його, але не надто сильно, десь так, як я кусаю м'ячик.

- Я почекав кілька секунд, але Рікі більше не говорив. Тоді я запитав:
- Чому ти був на випускному цього хлопця?
  - Тому що йому було страшно, — відповів Рікі.
  - Гарзд. То це історія про страх? — запитав я.

— Історія про те, як я ледь не вкусив хлопця, бо він був боягуз, — сказав Рікі.

— А я думав, що вона про почуття, яке переростає в злість і зневагу, хоча якби він був рішучіший, міг би досягти бажаного.

— Або так, — сказав Рікі. — Але, якби я його тоді вкусив, може, він і став би кращим.

Тоді я підвівся й помацав одяг, який сушився. Він був іще вологим. Я перевернув його на інший бік. Вогнище догорало, від головешок ширилося тепло. Я взяв гілки, які сушилися біля вогню, і поніс до намету, щоб спати було тепліше. Я подумав, що пережив сьогодні важливий і важкий день, і це точно ще одна шістка, тому що страхів усередині мене поменшало і я навіть не непритомнію.

Я дістав блокнот і намалював у ньому:

6.

— Я лягаю спати, — крикнув я в ніч.

Відтак дістав куртку, вдягнув її та ліг. За кілька хвилин почув, як Рікі заліз до намету й улігся відразу біля входу.

Тоді я дістав із рюкзака суху футболку й укрити його.

* * *

16) гроза і дощ.

* * *

Я все одно не впізнавав маму, попри те що в неї були старечі пальці і вона робила багато речей дуже звично, наприклад, правильно складала одяг: спочатку притуляла рукава один до одного, потім згортала річ удвічі, а потім іще раз навпіл. Але я все одно ніяк не міг зрозуміти, чому в неї на голові хустка, так само, як не міг зрозуміти, чому вона не померла. Ніхто зі мною про це не поговорив, а я не знав, як правильно про це запитати, та й чи варто запитувати взагалі. А ще я думав, якщо запитаю, можу дізнатися щось жахливе, якусь правду, яку мені знати не варто.

До всього мама сходила в школу, і це стало для мене неабияким переляком, тому що там усі також знали про її смерть, а тут виявилось, що вона насправді жива, і це могло створити для мене зайві неприємності. Тобто інші діти мене запросто могли назвати брехуном. Довбаним брехуном, як вони казали, а я згоден був бути ким завгодно, навіть дауном, але тільки не брехуном, бо це несправедливо, бо в мене не виходить брехати і я ніколи цього не робив. А ще мама могла дізнатися, що я не виконую домашніх завдань, а замість цього просто переписую уривки з книжок у зошит.

Але того дня мене ніхто не обзивав і зі мною усі поводитися дуже чемно. У нас був урок з літератури, і треба було написати твір за романом Джерома Селінджера «Ловець у житті». Я його, звісно, не написав, тому що весь вечір думав, що в мене серцевий напад, бо моє серце калатало дуже швидко, майже 80 ударів на хвилину. І у всіх зібрали зошити, а я у своєму просто написав: «Вибачте».

І вчителька, коли брала його в мене з рук, побачила, що там написано, й усміхнулася мені. Того дня всі вчителі були до мене дуже ласкаві. Та й не тільки того дня, а й протягом багатьох наступних днів — вони частіше пробачали мені, якщо я щось забував чи чогось не виконував.

А вдома була мама, і це було дуже незвично. Вона не була така сувора, як бабуся, і дозволяла мені торкатися речей, і я вирішив скористатися цим як слід та обмацав майже всі предмети в хаті. Після цього написав свій порядок на листочку і дав його мамі, щоб вона нічого не плутала і знала, чого від мене очікувати. Попросив її ознайомитися і робити все так, як тут написано, бо тоді я почуватимуся краще.

По цьому вона пішла на кухню й розігріла мені їжу, тому що була 15:00, а це означало, що я маю поїсти. Мама занесла тарілку до кімнати, і я побачив, що вона поклала палюшки окремо, салат окремо і сметану окремо.

— Ти так виріс... — сказала вона.

— 2 роки, 9 днів і 15 годин, — сказав я.

— Тепер я житиму з тобою швидше, щоб усе-усе наздогнати, усе, що пропустила, — сказала мама.

— Не можна жити швидше, — сказав я.

— Можна, — сказала мама, — можна віддавати більше, любити більше, і тоді життя йтиме швидше.

Я не став із нею сперечатися, бо це все не мало ніякого сенсу, адже про такі речі можна говорити нескінченно, а мені треба було дивитися дві серії «Альфа», а потім читати.

Мама забрала в мене тарілку й віднесла її на кухню. Вона просто поклала її до раковини, а тоді підійшла й запитала, чи може вона обійняти мене ще раз. Вона подивилася на мене і сказала, що це всього на одну хвилинку. Я нічого не відповів.

Тоді мама обійняла мене, а я вголос почав лічити:

— 1.

І я відчув, як сильно б'ється її серце.

І тоді я подумав, чи не може бути в неї серцевого нападу?

— 2.

І я відчув сильний запах її парфумів.

— 3.

І я відчув, яка вона худа та стомлена.

— 4.

І я відчув, як вона сопе носом мені у вухо.

І від цього було тепло й лоскітно.

Потім ми говорили ні про що, тобто про все побутове, про те, чи смачно мені було їсти, чи цікаво мені дивитися серіал, чи подобається мені книжка, яку я читаю. Коли я дістав зошит і підручник, щоб переписати черговий уривок тексту, мама сіла поруч, і я розгубився, бо зазвичай робив це сам і потім віддавав зошит бабусі.

Але я знав, що мама вже була в школі і, напевно, знає, що це насправді не домашнє завдання, а можливість вимкнути голову, можливість зачудовано спостерігати, як із-під ручки літера за літерою з'являються знання, які потім я міг використовувати у звичайному житті.

І моєю улюбленою книжкою була географія, тому що вона давала прості знання, які я щодня перед собою бачив, як-от озера, дерева, земля, і все, що на ній, та під нею, та над нею, і це для мене була ще одна можливість пізнавати світ. І я записав такий уривок, точніше, перемалював його, тому що іноді це було навіть приємніше:

А тоді я побачив, що припустився помилки у слові «знання», але вирішив не виправляти її та навіть не засмутився через це, бо в цьому малюнку було щось більше за помилку. У ньому було відбито розуміння, як улаштований світ навколо мене. І як відбуваються деякі великі процеси, такі, як зміна клімату або рух літосферних плит — я це просто для прикладу кажу, — що їх не можна помітити навіть за допомогою супертехнологій і що про них треба накопичувати інформацію, поволі дізнаючись щось нове і фіксуючи це в документах, а потім виводячи ці знання на мапи й у графіки і тому подібне, які дуже допомагають іншим людям, таким, як я, скажімо.

І мені це здається дуже подібним до того, як ми живемо, бо так відразу й не помітиш, що в тебе за життя. Адже ми живемо ніби поволі, але насправді дуже швидко і постійно накопичуємо знання й досвід — хочемо цього чи не хочемо. Тільки мапи потім не всі малюють, і не всі розуміють, що вони вже інші, не такі, як раніше. Ти розумієш, що змінився хіба в дзеркалі, якщо в тебе вирости вуса чи борода, чи з'явилася сивина або зморшки, але це зовнішні зміни, вони

насправді не такі важливі. Але це знову речі, про які можна говорити довго, а я знову відволікся.

А тоді мама запитала, чи не хочу я їй розповісти, що це все означає. І я сказав, що це моє домашнє завдання. І воно означає, що мені час читати книжку та їсти яблуко. І тоді мама принесла мені яблуко, а я дістав книжку і читав рівно стільки, скільки було написано на маминому аркуші.

Увечері, коли бабуся нарешті повернулася з городу і ми всі сиділи за столом, мама сказала, що відвикла від такого життя, відвикла від мого графіка і моїх порядків. А тоді сказала ті самі слова, які безліч разів казали бабуся й тато. Вона сказала, що все буде добре.

* * *

Я прокинувся в наметі сам. Моя футболка лежала в кутку біля входу, там, де я вкривав нею Рікі. А тоді я згадав, що пережив учора, і мені стало веселіше всередині, я подумав, що більше не боягуз і можу ще раз порадіти за себе.

Відтак я виліз із намету і трохи поскакав, щоб дати волю почуттям, як то кажуть. Попереду в мене був цілий день, і я міг робити все, що хочу. Але за якийсь час зрозумів, що не знаю, чого хочу. Тобто в мене була цілковита свобода, але я не знав, як із нею поводитися, бо коли в мене був чіткий графік, я завжди знав, що попереду, і це знання мені допомагало. Тож я подумав, що свобода важлива для мене як факт, тобто я маю розуміти, що вона в мене є. Але, напевно, я би нею не користувався повною мірою, бо залежати від чогось, як виявляється, мені дає більше задоволення.

І я тоді подумав, що треба зробити щось корисне в цьому лісі, залишити по собі якийсь хороший слід. Щоб не просто гуляти і не просто розважатися й почуватися добре, а щоб завдяки мені ще хтось почувався добре. У цьому також може критися радість: робити добре іншим людям.

За якийсь час роздумів я вирішив змайструвати годівничку, невелику, бо із собою в мене була тільки дволітрова пляшка з-під води, яку я саме допив уранці. Така годівничка буде доброю для синиць і горобців, і ще інших дрібних птахів.

Я проліз у намет і дістав армійський ніж, який знову став мені в пригоді. А тоді побачив, що серед розкладених речей бракує останньої

банки сардин. Залізної банки сардин, яку я планував з'їсти наостанок. Я замислився, чи не міг я її часом з'їсти, але нічого такого не було, бо я чітко пам'ятав, що вчора вечеряв хлібом, смаженим на вогні, а сьогодні їв квасоллю. І я знову, як останній дурень, роззирнувся наметом, а потім виліз назовні й обвів поглядом усе навколо, ніби злодій міг сховатися за сусіднім кущем, дражнячи мене банкою сардин. Навкруг нікого не було, тільки голодні пташки цівкали. Я був злий і вирішив зосередитися на роботі, щоб не ускладнювати собі життя. І поки працював, я думав, хто це може бути: білка, лисиця, вовк (мабуть, найстрашніший варіант), може, ворона чи інший великий птах? Усі ці варіанти підходили до пачки печива, але банка була більшою і її не так просто поцупити дзьобом чи навіть пискком.

Годівничка вийшла нівроку — сам би з неї їв, якби був пташкою, і я навіть уявив, як зменшуюся в розмірах і дзьобаю хліб, і мене це добряче повеселило, бо я собі придумав, що в мене фіолетовий дзьоб і на голові оселедець, як у козаків, тобто я був дуже незвичайною пташкою! І я приладнав цю годівничку до дерева, але вона не трималася як слід.

Тоді я дістав зі свого правого кросівка шнурівку і прив'язав нею годівничку до дерева. Потім заліз у намет, дістав звідтіля хліб, накришив його в годівничку, відніс решту хліба назад і загорнув у пакет. А тоді подумав: ця годівничка означає, що колись я таки повернуся додому, просто тому, що в мене закінчуються продукти, а ще тому, що мені холодно і самотньо, і я не знаю, що в цьому лісі робити. І мені стало страшно, відчутно страшно, і я засмутився й подумав, що краще б нічого не робив, і подумав, що мене дістали ці постійні перепади настрою, що треба вирішити нарешті, чого я хочу, і навчитися із цим якимось жити.

— Що ти за пляшку на дерево присобачив? — несподівано пролунав голос позаду. Я аж трохи сіпнувся від несподіванки.

— Я думав, ти тільки ввечері приходиш, — сказав я.

— Я приходжу, коли хочу, — сказав Рікі.

— Зрозуміло, — сказав я.

Особливого бажання розмовляти далі не було.

— То що це за пляшка? — запитав Рікі.

— Годівниця, — відповів я.

— Пляшка-годівниця? — перепитав Рікі. — Кого це ти нею годувати зібрався?

— Пташок, — відповів я.

— Та вона ж їм у горлянку не влізе, — сказав Рікі та пчихнув.

— Та ні, — сказав я. — Пташки залітатимуть сюди, — я показав рукою на отвір, який вирізав ножом, — і будуть собі дзьобати хліб.

Рікі пчихнув ще раз.

— Слухай, деякі речі не треба пояснювати. Жарти, наприклад, — сказав він. — То що сталося цього разу?

— Тобто? — запитав я.

— Чому тобі страшно? Що тебе засмутило?

Я подумав, яку з двох правд йому озвучити.

— Хтось краде мою їжу, — сказав я.

— Не може бути, — здивувався Рікі.

— Може, — сказав я.

— Яка прикрість, — сказав Рікі. — І що ти думаєш із цим робити? Шукатимеш злодія?

— Та де ж я в лісі його знайду? — сказав я. — Це може бути якась тварина: білка там, чи ворона, чи хто завгодно.

— Ворона не потягне в дзьобі металеву банку, — сказав Рікі.

— Хіба я казав щось про банку? — здивувався я.

— Е-е-е, — запнувся Рікі, — казав. Уранці, коли був у наметі, а я був зовні. Я чув, як ти казав: «Хто б це міг поцупити в мене банку сардин?»

— Не пригадую, — сказав я і дійсно замислився, чи міг казати це вголос. І, здається, у мене з'явилася одна версія, хто б це міг бути.

— Ну, хочеш, я допоможу тобі знайти злодія? — сказав Рікі.

— І як ти хочеш це зробити? — запитав я.

— Я можу понюхати рюкзак і потім піти по слідах. Я ж собака, я вмю робити такі штуки. Це називається чуйка.

Я на секунду замислився. Ніяких інших справ у мене на сьогодні не заплановано, і таки цікаво було дізнатися, куди дівається моя їжа.

— Якщо я не дізнаюся, хто тягає мою їжу, у мене скоро її може не залишитися, і тоді мені буде важко, і тоді...

Я не став казати далі, бо відповідь була очевидною. Тоді мені доведеться повертатися додому, а я цього не хотів, і я боявся цього і

саме зараз унікав цих думок усіма можливими засобами.

— Влаштуємо ескпедицію лісом! — радісно виголосив Рікі. — Це буде чудова пригода і чудова гра! Я такий радий!

І Рікі, майже так само, як я вранці, застрибав на місці.

— Ескпедицію? — запитав я.

— Еге, — сказав Рікі, — я ж кажу — ескпедицію.

— Не «ск», а «кс»!

Тоді Рікі знову пчихнув, і я зрозумів, що він навмисно перекручує літери місцями, щоби було весело.

— Ну, гаразд, — сказав я. Тоді повернувся до намету й заховав усе, що лежало долі, у рюкзак. У мене із собою залишалося:

- 1) 1 пара спортивних штанів + 1 на мені;
  - 2) 1 пара кросівок (на мені);
  - 3) 2 пари трусів + 1 на мені;
  - 4) 2 пари шкарпеток + 1 на мені;
  - 5) 1 теплий светр, 1 куртка;
  - 6) 1 блокнот;
  - 7) 1 ручка + 1 помаранчевий олівець;
  - 8) 1 підручник з географії на 234 сторінки у палітурці;
  - 9) 2 футболки + 1 на мені;
  - 10) 4 коробки сірників;
  - 11) 1 армійський ніж, у якому: 1 ніж, 1 викрутка, 1 відкривачка для пляшок із пивом, 1 відкривачка для бляшанок, 1 пилка;
  - 12) 1 дволітрова пляшка води;
  - 13) 1 кілограм 300 грамів митої моркви, яку терміново треба було з'їсти;
  - 14) 1 буханець хліба;
  - 15) 2 пачки сухарів;
  - 16) 1 залізна тарілка, якою треба було нарешті скористатися, бо інакше я даремно тягнув її сюди;
  - 17) 1 виделка;
  - 18) 1 пачка знеболювального;
  - 19) 1 мило;
  - 20) 1 великий рюкзак, з яким дідусь колись їздив на риболовлю.
- І я міцно його запнув, поклав у куток намету й охайно прикрив гілками з долівки. Листя на них потроху засихало, і я подумав, що мені потрібно замінити настил.

Я виліз із намету та сказав, що ми можемо йти. Рікі побіг попереду, схиливши голову до землі й гучно втягуючи носом повітря — він робив це так гучно, ніби хотів, щоб я це чув. Коли ми минали дерево з годівницею, я на мить зупинився й побачив, що всередині вже сиділи дві пташки та дзьобали хліб, і мені від цього стало радісно.

— Не відставай, — гавкнув Рікі, — ми маємо знайти твої речі. І я нюхом відчуваю, що ми це зробимо!

І я побіг за ним повз дерева, а мої ноги шаруділи листям і травою, і це був дуже приємний звук, я його знав — так шаруділи мої ноги, коли я біг до підвалу, у якому тато колись змайстрував для мене апарат мисливців за привидами. І я на мить уявив, що зараз полюю за черговим привидом, і наставив пальці замість бластера, який готовий був стрільнути за найпершої небезпеки.

Ми добігли до яру, і Рікі сказав, що це вже десь зовсім поруч. Я ніколи на заходив у цю частину лісу. Я вже навіть не сумнівався, що це він поцупив пачку печива й сардини, але злості всередині не було. Мені було цікаво, для чого він це утнув, що він хотів ще утнути, що за гру він вигадав.

— Це вниз, — ствердно виголосив він, а його хвіст бив по боках дуже сильно, аж мені здалося, що йому може бути навіть боляче від цього. А тоді Рікі радісно тьякнув, ніби собака-підліток, і покотився згори вниз. Я перелякався, бо ще не добіг до схилу і не знав, що там. Я кинув свій уявний бластер, підбіг до краю і побачив, як Рікі котиться вниз, але схил не був дуже пологий, тому через кілька переворотів собака знову біг уперед і підстрибував, щоб додати собі прискорення. Він і далі радісно скавчав, а коли дістався до низу, підскочив і радісно гавкнув:

— Воно тут! Котись до мене!

— Ще чого, — сказав я, — бруднити одяг і дряпати шкіру?

— Ну що ти, наче пудель боягузливий? Це дуже весело!

— Ніякий я не пудель, я людина, — сказав я. Рікі пчихнув.

— Люди теж можуть бути пуделями, — сказав Рікі, — нічого не буде з твоїм одягом. Обтрусись.

І я побачив, який він радісний, як сильно лупить себе в боки хвостом, коли дивиться на мене, і подумав, що цей собака тут не просто так. Я позадкував на кілька кроків, а тоді розбігся й кинувся руками вперед, і за кілька секунд приземлився, а тоді перекотився

через голову, і ще раз, а потім покотився боком. І за якусь мить зрозумів, що сміюся. Я відчув, як сухі гілки та камінці дряпають шкіру, але мене це не хвилювало. Я докотився донизу, ще кілька разів перевернувшись через голову, а тоді встав та обтрусив із себе землю та листя.

— Це тут, — сказав Рікі.

— Де?

— У цьому таємничому та глибокому яру. Я відчуваю нюхом, що твоєї речі...— Він прийнявся до вітру, кілька разів обернувся за годинниковою стрілкою, а тоді відбіг кілька кроків і закінчив: — Ось тут.

І Рікі щосили заходився лапами порпати землю, і та полетіла просто на мене, і я затулив очі руками. А потім Рікі знову загарчав.

— От! Що я казав? — сказав Рікі.

Я підійшов і побачив у ямці пачку з-під печива, банку сардин і свою зубну щітку. Ту щітку, яку я думав, що забув удома, через яку пообіцяв собі більше не засмучуватися в цьому лісі. Тоді я взяв пачку з-під печива до рук, але в ній нічого не було. Я кинув її на землю.

— Цікаво, хто це сюди притягнув і зарив? — запитав Рікі.

— Навіть не здогадуюся, — сказав я.

— Я носом відчуваю, що це хтось безстрашний і розумний. — Рікі витримав коротку паузу. — І красивий. Так, хочу сказати, що він ще й красивий, — закінчив він.

— Я не бачив у цьому лісі нікого красивого, — казав далі я, і це була правда, бо я не знав, за якими критеріями вважати тварин красивими. Я звик, що красиві люди, а тварини або погані, або хороші. Хоча люди теж або погані, або хороші. Мені ще колись давно про це казала мама.

— Правда? — засмутився Рікі.

— Я не знаю, — після роздумів сказав я.

— Я думаю, що в нього довга, іноді блискуча від сонця шерсть.

— Гаразд, — сказав я, — Рікі, я знаю, що це ти поцупив у мене щітку, печиво й банку сардин.

— Не поцупив, а позичив, — зізнався Рікі.

— Для чого? — запитав я.

— Щоб ти зі мною погрався. Щоб ти побігав зі мною, а потім скочив у це провалля, і котився, і сміявся голосно, і щоб тебе не засмучували думки. Я спочатку просто в тебе потягнув щітку, коли ти тоді завивав на землі вночі, бо я собака і люблю гризти всілякі речі, особливо дерев'яні. Але потім я взяв ще пачку печива і сардини. Уже навмисно, щоб трохи розважити тебе, бо ти постійно був такий серйозний і зосереджений і зовсім не хотів грати зі мною. Мені через

це кілька разів хотілося тебе вкусити, і, напевно, я би вкусив тебе сьогодні, якби ти не пішов зі мною шукати речі.

Тоді я нахилився й узяв до рук погризену щітку. Рікі відійшов трохи вбік, може, подумав, що я його сваритиму. А тоді сказав:

— А ти знаєш, що собак, які щось зробили, треба чимось заохочувати?

— Заохочувати за те, що ти поцупив мої речі?

— За те, що я знайшов їх. Ну як ти не розумієш?! — радісно гавкнув він.

Рікі дивився на мене, і його хвіст так само виляв із боку в бік.

— Забирай сардини, — сказав я.

— Ні, я не хочу цю залізну бляшанку, яку неможливо розгризти, — сказав Рікі.

— А що ти хочеш?

— Хочу історію.

— Але історії в нас розповідаєш ти, — сказав я.

— Усі розповідають історії, коли їм хочеться, — сказав Рікі.

— А якщо замість цього я просто обійму тебе?

— Тоді я тебе вкушу.

Я чекав, що Рікі пчихне, але він не пчихав, і хвіст його перестав бити боки.

Я згадав, що ні з ким не говорив про свій найбільший страх. Що товариш, який жив по сусідству, ледь не вмер, коли я захотів із ним про це поговорити. Я подумав, що мені справді хочеться все розповісти. Зрештою, заради всього цього я сюди прийшов.

— Гаразд, тоді слухай, — сказав я, — ця історія про *нічого*.

Я поклав зубну щітку в кишеню, сів на землю, притиснув коліна до підборіддя та почав оповідати.

* * *

Я зрозумів, що мама мала на увазі, коли казала, що збирається жити швидше. Я це буквально відчув по секундах нашої з нею хвилини, яка спочатку йшла вперед, але потім почала дуже швидко працювати у зворотному напрямку. Мама танула на очах, як стікає пісок у колбі сонячного годинника, який я також бачив у підручнику з географії, інакше ніколи в житті не міг би використати це порівняння.

59

Мама захотіла сфотографуватися зі мною, бо всі ті світлини, що зберігала в себе бабуся, були старі і на них мама була ще дитиною, а інші фотографії були в нашому колишньому будинку, і ми не могли їх звідтіля дістати. Але навіть якби могли, то все одно вони були б застарілі, тому що за час, поки мама була мертва, я виріс на 2 роки та 8

днів і зовні став трохи інакшим, і мама також змінилася. Це мало мені допомогти запам'ятовувати її, якщо ми знову довго не будемо бачитись. Бабуся взяла в сусідів фотоапарат, а мене попросили вдягти білу сорочку.

Я не знав, чи варто мені застібати верхній гудзик... Пішов до великої кімнати й побачив те, що мене дуже злякало: мама сиділа біля маленького дзеркала, а її голова була лисою, тобто на ній зовсім не було волосся, і вона саме збиралася пов'язати на голову хустину. Вона, напевно, не сподівалася, що я зайду: мав іще п'ятнадцять хвилин переписувати з підручника в зошит. Але я закінчив раніше. І я так перелякався, що навіть скрикнув. І мама сказала, що вона давно хоче зі мною про це поговорити, що вона зараз хвора і це так діють ліки. А тоді вона знову сказала ці кляті слова, вона сказала:

— Я сподіваюся, що все буде добре.

58

57

56

55

54

53

52

Я не розумів нічого від самого початку, але тепер нічого не розумів іще більше. Та я відмовлявся щось змінювати у своєму житті й вимагав цього від мами та бабусі. Я прокидався та вдягався, снідав і швидко пив чай, ішов до школи, повертався додому, обідав, дивився дві серії «Альфа», переписував уривки з підручників у зошит і віддавав їх на

перевірку, читав книжки, жуючи печиво чи яблука, вечеряв, і в моїй тарілці вся їжа була розкладена окремо, я проводив свій вільний час, як хотів я, а не як хотіла мама чи бабуся, я дивився телевизор, умивався й лягав спати. Мамі часто вночі ставало зле, і я чув, як бабуся приносить їй відро. І мене брала злість через те, що нічого не можу змінити. Я кілька разів не витримував, схоплювався та кричав, що вони не дають мені спати.

51

50

49

48

47

46

Мене перестали помічати в школі. Тобто якщо раніше мене хоча б називали дауном, могли штовхати чи брати на кпини, то тепер мене просто ніхто не бачив, ніби я розчинився, і коли я виходив до друзів у двір, щоб подивитися, як вони грають у футбол, вони брали м'яч і йшли геть, нічого не кажучи. І це додавало мені злості на маму, на те, що вона хворіє, бо зі мною ніхто не хотів навіть розмовляти, а коли тебе не помічають — це навіть гірше, ніж коли тебе сварять.

45

44

43

42

41

40

39

Мама ставало дедалі менше, як і часу.

38

37

36

Мене більше не забирали зі школи, я ходив сам. Одного раз я прийшов додому, але там нікого не було. Я сам собі наклав на стіл і поїв. За кілька годин приїхала бабуся і сказала, що я маю бути хоробрим.

35

Один із однокласників сказав, що моя мама скоро має померти. Просто так сказав, як розповідають про те, із чим у тебе бутерброд у

рюкзаку. Але я йому сказав, що мама вже раз помирала, не можна померати двічі, таке буває тільки в кіно. Але він сказав: «Ні, вона точно скоро помре».

Тоді я не втримався й кинувся на нього, повалив його на підлогу й гамселював по обличчю руками так сильно, як тільки міг. Мене відтягли вчителі, а цього хлопця забрали в лікарню. Але мені нічого за це не було, мене навіть не насварили як слід, бо моя мама була хвора.

34

33

32

31

30

Того дня я прийшов додому, сів на диван і став чекати.

Чекати своїх думок, своєї пам'яті.

Я хотів згадати, що останнє казала мама перед словами «все буде добре». І мені це ніяк не вдавалося, і я розізлився і став бити себе кулаками по голові. Прибігла бабуся й міцно обійняла мене, вірніше, притисла до себе, щоб я припинив. А потім я зрозумів, що знову не пам'ятаю мамин вигляд і в мене навіть її доторків не було в пам'яті, бо відколи вона приїхала, я майже не торкався її, крім тих двох моментів, коли вона обіймала мене і казала про нашу хвилину.

29

28

27

— Ми маємо поїхати до неї, — сказав я і здивувався, що сказав це вголос.

Я чув, як цокав годинник, але бабуся не хропіла. Вона відповіла із сусідньої кімнати:

— Я думала, ти ніколи цього не скажеш і не попросиш.

Я пішов до неї в кімнату і сів поряд на ліжку. Торкнувся її руки. Я не знав, наскільки зараз пізно, бо годинник у кімнаті був, але ж було темно. Та до цього я багато часу просидів у своїй кімнаті на ліжку, дивлячись на ноги.

26

25

24

І я подумав, що попереду в нас буде ще багато таких секунд. Я таки думав, що в житті все має бути логічно і вчасно. Завжди. Тобто усе має дотримуватись якогось порядку, бо я так звик і так хочу.

6

* * *

Я лежав під ліжком.

Там було прохолодно й тихо.

Я бачив:

1/4 кімнати;

підлогу й ніжки стільців;

стабілізатор від телевізора;

8 книжок під столиком для вазонів;

а ще світло, яке пробивалося крізь шпарину запнутих штор, і в цьому місці було помітно, як кімнатою літає пил.

Тоді я побачив, як нижня частина дверей відчинилася і до кімнати зайшли ноги. Вони на кілька секунд зупинилися, я почув глибоке

зїтхання, а тоді ноги рушили в моєму напрямку. Я колупав засохлу фарбу, яка відкололася від дощок, що ними було встелено підлогу. Я побачив, як ноги згинаються і хтось стає на коліна. А тоді хтось ліг, і це була бабуся. Вона також притулила щоку до підлоги й подивилася на мене половиною обличчя. Я бачив, що вона щось хоче сказати. Вірніше, я відчував, бо моя увага була прикута до цієї фарби. А тоді я відірвав погляд і побачив, що половиною бабусиного обличчя потекла сльоза, дуже швидко потекла, бо її щока була притулена до підлоги, але бабуся при цьому не плакала, тобто не було схлипувань чи чогось такого. У кімнаті було тихо, я почув, як стукає її серце, і став лічити удари, і між ними були великі паузи, аж мені стало трохи страшно, бо здавалося, що воно зараз зупиниться зовсім. А тоді я почув своє серце, і за якусь мить мені здалося, що вони б'ються однаково.

— Ти точно не поїдеш із нами? — пошепки запитала бабуся, і я зрозумів, що голосу в неї майже немає і говорить вона в ніс, ніби довго хворіла. Я заперечливо похитав головою. Тоді вона знову запитала:

— Чому?

— Тому що цього немає в моєму розпорядку! Ти бачила, щоб у мене десь був записаний похорон? Бачила?! — вигукнув я та знову заплакав.

Останніми днями я так стомився плакати, і мені здавалося, що ми всі в цьому домі виплакали цілий Тихий океан сліз площею 161 800 000 км² і просто зараз ми в ньому тонемо, ідемо на дно, як у тих фільмах, де людям до ніг прив'язують каміння, щоб вони не могли вибратися. Тоді я побачив, що в бабусиному оці була ще одна сльоза, але вона застрягла в ямочці біля ока, ніби ніяк не наважувалася стекти щокою.

Бабуся встала так само, як лягла: спочатку піднялася на коліна, зіпершись руками об підлогу, а тоді зіпнулася на рівні та й пішла з кімнати.

* * *

Тато приїхав за кілька годин після того, як померла мама. Він захотів зі мною поговорити, але в нього це не дуже вийшло.

Я дивився «Альфа» у великій кімнаті.

У Альфа виникла мельмацька гикавка — надзвичайно гучна, з металічним призвуком. Танери побоювалися, що її почують сусіди.

Кейт:

— Альфе, чи існує якийсь спосіб позбутися гикавки?

— Так, цілих два. Перший — це котячий сік.

— А що таке котячий сік?

— Ну, фруктовий сік добувають, чавлячи фрукти. Аналогічно щоб добути котячий сік, треба чавити...

Віллі:

— Я не хочу цього чути!

Альф (до Віллі):

— Затули вуха. (До Кейт):...кота.

Віллі:

— Я це чув!

Альф:

— Я попереджав.

Кейт:

— Але ж ти казав, що є два способи?

Альф:

— Про інший спосіб я навіть розповідати не буду — це огидно....

(На «котячий сік» ніхто не погодився, традиційні способи позбавлення гикавки результату не дали.)

Дороті:

— То який інший спосіб?

Альф:

— Треба їсти... (з відразою) шпинат!...

Альф:

— Але шпинат — це огидно! Моряка Попая на Мельмаку вважали б збоченцем...

(Дороті нарешті змусила Альфа їсти шпинат.) Альф (перебираючи листки шпинату на долоні): — Добре, хоч із черв'яками...

Двері бабуся залишила відчиненими. Я почув, що хтось іде, а тоді побачив, що в кімнату зайшов якийсь чоловік. Він сказав:

— Привіт, Матвію.

— Звідкіля ви знаєте моє ім'я? — здивувався я, а тоді закричав: — Ба-а, у хаті знову сторонні!

— Я не сторонній, я твій тато. Ти забув мене?

— З несторонніх у цьому домі тільки бабуся, — сказав я. — А ви — не бабуся. І навіть якщо ви мій тато, ви все одно сторонній.

Тоді він підійшов ближче і сказав:

— Пам'ятаєш, я завжди раніше давав тобі торкатися мого волосся. Робити «їжачка». Коли повертався здалеку. Щоб ти мене згадав. Спробуй.

І він нахилив до мене голову.

Але я не став торкатися його голови, бо, коли він її схилив, я побачив, що на шиї в нього краплі поту, і мені стало гидко.

— Я не буду вас торкатися, — сказав я і знову втупився в екран.

Я був такий стомлений і засмучений, що навіть не мав сили протестувати проти його присутності в цій кімнаті.

— Я хочу поговорити з тобою як із дорослим. Мені дуже прикро, — сказав він, сівши на підлогу, закривши ноги одна на одну, — мені прикро, що все так сталося. Хоча прикро — дуже погане слово. Я думаю, немає на світі слів, які були б зараз доречні. Але, знаєш, люди помиляються. Люди помиляються так часто, що це навіть складно собі уявити.

— А для чого ви говорите про те, що складно уявити? — запитав я.

Він зітхнув і сказав:

— Я дуже хотів би, щоб цього всього не було. Тобто я старався як міг, з останніх сил. Розумієш? Я хотів, щоб усім було добре, щоб ти не почувався інакшим і мав усе, що тобі потрібно.

— Не розумію, — сказав я. — Усі люди інакші, у них різного кольору очі, різна довжина волосся і різні відбитки пальців. Усі інакші, — повторив я, не відчуваючи сили закінчити цю думку.

— Так, — сказав чоловік. — Але я не це мав на увазі.

— А навіщо ви говорите те, чого не маєте на увазі? — запитав я.

— З тобою завжди було дуже складно, — сказав він, — і мені дуже прикро, що я тебе не зміг зрозуміти. Але я так багато працював, щоб усе було добре. І мені шкода, що я не знайшов у собі сміливості залишитися і спробувати тебе зрозуміти. Пробач мені, старий, гаразд?

І він спробував мене обійняти, але нічого про це не сказав, не попередив, що збирається обіймати мене. Він казав, що хоче поговорити, і в його словах нічого не було про обійми. Тож я відштовхнув його від себе, і мені навіть трохи заболіла рука. Він подивився на мене майже впритул і сказав:

— Напевно, мені потрібно було підготуватися до цієї розмови. Але, знаєш, мені дуже прикро, мені неймовірно прикро, що тобі довелося все це пережити. І мені прикро, що я все це мав зрозуміти такою жахливою ціною. Я не знаю, що ти відчуваєш, але обіцяю, чуєш, я обіцяю, що більше ніхто й ніколи тебе не образить.

Але я знав, що він брехав, бо, щоб мене цілком захистити, йому б довелося бути зі мною завжди і всюди, а це неможливо.

— Я нічого не відчуваю, — сказав я. — Але якщо ви ще трохи будете тут, я стану відчувати злість, бо пропускаю свій серіал.

Тоді він встав і вийшов.

Я чув, як він зупинився, щойно переступивши поріг, можливо, щось іще хотів сказати, але не зробив цього.

* * *

Я виліз з-під ліжка, тільки-но затихли голоси на вулиці.

Насправді мені дуже хотілося, щоб мене попросили поїхати й подивитися на маму востаннє. Хотілося, щоб хтось просив мене, щоб хтось змусив мене скасувати всі мої порядки і востаннє щось зробити для мами.

І тоді я почувався б трохи не так жахливо.

А тоді подумав: «Яку фотографію поставлять на її могилу?»

«Можливо, тато привіз щось таке, чого вдома не було?»

«Може, це і була причина його приїзду?»

Я згадав, як бабуся принесла мамину світлину, де я стояв поруч із нею, усміхнений, і вона також усміхалася, хоча їй було важко. Я пам'ятаю, як вона казала мені тоді: «Усміхайся», — і трохи навіть вимагала, ніби знала, що це буде чи не остання наша з нею усмішка. І я пам'ятаю, як її м'яка й тепла рука була на моєму плечі і трохи стискала його, це були ніби напівобійми. А на голові в неї — біла хустина.

А потім я з жахом виявив, що не пам'ятаю, яке в мами було обличчя.

Якого кольору в неї були очі?

Чи носила вона сережки?

Чи була в неї, як у мене, ямочка на підборідді?

Я знаю, що бабуся забороняла торкатися речей удома, і тепер мами не було, і це правило знову набуло сили, але я захотів залізти на антресолі, у верхню шафу, де були всі мамині й бабусині фотографії, і дістати наше останнє з нею фото та уважно роздивитися або, може, навіть заховати його, залишити тільки для себе. Бо все одно бабуся пам'ятала, який вона мала вигляд, а в тата все одно вдома були їхні старі знімки.

Я поставив стілець і потягнувся руками до дверцят.

Відчинив їх і побачив дві полиці, на яких лежали загорнуті в різні пакети листівки й фотографії. Бабуся зберігала їх, напевно, ще із самого дитинства. Я не знав, у якому з них моя з мамою фотографія, і потягся за тим пакетом, що був аж на вершечку. Я потягнув його на себе, а пакет, що був знизу, потягнувся слідом і випав із шафи на підлогу, і все, що було в ньому, випало назовні. Тоді я поклав назад пакет, який тримав у руках, зліз зі стільця, щоб поскладати все, що випало. Я став навколішки, і заходився збирати речі, і побачив, що

серед листівок було багато заклеєних конвертів, на яких було написано моє ім'я. І я подумав, що можу їх розпечатати, якщо вони мені адресовані. Я взяв один і розірвав його, дістав аркуш, списаний дрібним красивим почерком:

Привіт, Матюшо. У мене все гаразд, сьогодні я влаштувалася на роботу в школу, у якій ти раніше навчався, пильную шкільний гардероб. У мене буде багато роботи взимку, трохи менше восени та весною і зовсім не буде роботи влітку, але до того часу я підшукаю собі щось інше. Навколо мене багато хороших людей, яких ти знав і які дуже добре до тебе ставилися, тепер вони так само добре ставляться до мене.

Я знаю, що хотіла писати тобі щодня, але іноді в мене немає так багато новин, які тобі можна розповісти.

Я дуже сподіваюся, що в тебе все гаразд і ти читаєш мої листи. Можливо, і ти колись мені щось напишеш? Чи ти ніколи не пробачиш мені того, що я вчинила? Я люблю тебе сильно, і притискаю до себе міцно-міцно, і цілую двічі.

Твоя мама.

Тоді я взяв до рук інший лист і так само розірвав його збоку.

У мене нарешті вдосталь часу, щоб пояснити тобі, що сталося. Роботи в мене тепер значно менше, двічі на тиждень я приходжу в школу й допомагаю з ремонтом до нового навчального року. Наразі я сиджу і дивлюся з вікна на садок, про який розповідала тобі раніше. Вишні вже достигли, і на них постійно «пасуться» діти. Просто зараз якийсь хлопчик рве їх і складає собі за пазуху, я думаю, що його батьки не будуть у захваті від цієї затії, тому що вишневий сік дуже складно відіпрати.

Я хочу сказати, що багато-багато років любила тебе більше за все на світі. Я старалася для тебе і робила все, щоб ти почувався щасливим. Ти був дуже непроста дитина, і, бачить Бог, я робила для тебе все, що могла.

І я могла б зробити ще більше, якби не була сама. Хоча я й не була сама, бо був іще твій тато, але його ніколи не було вдома, він формально брав участь у твоєму вихованні, а взагалі постійно був у своїх відрядженнях..

Коли я просила, щоб він нарешті покинув це і приділив тобі більше уваги, він навіть слухати нічого не хотів. Лише кричав і казав, що я мушу цінувати все, що він робить, бо він старається не для себе, а для нас із тобою, Матвію.

І я вже сказала, що мені було дуже складно, особливо розуміти тебе. Ніхто точно не міг сказати, що з тобою, чому ти поводишся так, як ти поводишся. Але, коли навіть ти подорослішав, тебе не можна було надовго лишати самого. І ти робив іноді смішні речі: не знаю, чи пам'ятаєш, як одного разу намазав банку варення на стіл, бо тобі було цікаво, чи вистачить на всю поверхню.

Але іноді ти робив страшні речі, наприклад, кричав або плакав без причини, або втікав від мене, коли був на вулиці, або просто зупинявся й кудись подумки зникав. І я нікому не могла пояснити, що з тобою. Я не кажу, що всі ці речі — це погано, бо це робить тебе цікавою особистістю, можливо, колись ти станеш видатним художником, чи науковцем, чи музикантом, але до того часу, як мені здавалося, я просто з глузду з'їду.

А одного разу твій тато повернувся з відрядження і був чимось сильно схвилюваний, але ні про що не хотів зі мною говорити. Він одразу пішов кудись зі своїми друзями, а ввечері повернувся напідпитку і сказав мені страшну річ. Знаєш, що він сказав? Він сказав, що ти — розумово відсталий. Тільки, будь ласка, не подумай, що я тебе проти нього налаштовую, бо він також старався як міг, але, виходить, є такі моменти, коли ми вміємо і знаємо недостатньо, щоб урятувати ситуацію, і в такому разі це треба щиро визнавати і не вдавати із себе героя. Твій тато того вечора дуже сильно мене образив, я навіть не хочу повторювати слова, які він сказав. І саме ця ситуація все зламала. Я не могла більше тримати це все в собі, мені було образливо і боляче.

І коли твій тато поїхав, я зрадила його з дядьком Олесем. Той був дуже ласкавий до мене, а мені було так самотньо, а він слухав мене дуже уважно, і мені на якусь мить стало ліпше.

Але я не змогла так просто із цим жити. Тобто я зрадила, але совість не давала мені спокою. Дядько Олесє пропонував нам із тобою різну допомогу, він був готовий навіть забрати нас до себе, але я не була готова до таких кроків, тобто я не хотіла, щоб іще хтось ніс за тебе відповідальність, крім мене.

Я відмовляла йому, хоча ми й далі час від часу бачились.

І це все стало гризти мене ще більше, бо я хотіла, щоб мене хтось вислухав і зрозумів, а вийшло, що створила ще одну проблему. Коли твій тато повернувся, я вирішила йому все розповісти. Ми тоді разом повернулися з лікарні, бо тато порізав сильно руку, коли майстрував тобі апарат мисливців за привидами. У нього був піднесений настрій і дуже лагідний вигляд, мені навіть здалося, що мить дуже вчасна.

І тебе також не було в будинку, ти, напевно, грався десь у саду чи був у підвалі — не знаю. І тоді я все розповіла татові. Але він страшенно розсердився, побіг до Олеся й хотів з'ясувати з ним стосунки.

Він намагався виламати йому двері й розбив вікно та порізався тим склом. Сусіди чули весь цей гамір і викликали міліцію, і твого тата забрали без особливих розборів. Я повернулася додому, але тебе ніде не було, я шукала в саду і в підвалі, тоді побігла до озера. Я навіть подумала, що ти потонув... Я гукала, і гукала, і гукала, і майже втратила голос, і так багато плакала, що мої очі ніби затягнули плівкою. А тоді я, безсила, прийшла додому, а ти вийшов мені назустріч, а в тебе на спині був цей апарат мисливців за привидами, який тобі зробив тато.

І, знаєш, Матвію, я дуже хотіла бути тобі хорошою мамою, і я старалася з останніх сил, і тато також старався, будь певен, але просто щось не вийшло. Щось ми зробили не так або чогось не зробили. І я не встигла тобі нічого як слід пояснити, бо саме тоді приїхала твоя бабуся і забрала тебе, поки я виходила до дядька Олеся. Сусіди розповіли їй про наші постійні сварки і про все інше. І я не злюся на неї, бо вона, мені здається, вчинила правильно. Тобі там спокійніше і краще, і я впевнена, що ти вже не сумуєш за нами і за нашим домом. Але я все одно не перестаю сумувати за тобою, і думати про тебе, і з точністю до хвилини вгадувати, чим ти зайнятий.

Мені не залишалось нічого, як піти жити до дядька Олеся, бо твій тато сказав, що мені більше не місце в його домі. А бабуся сказала, щоб я тебе не турбувала, що ти тільки-но заспокоївся, бо для тебе це все дуже великий стрес. І ще сказала, що ти колись виростеш і все зрозумієш. Я не знаю, коли саме ти прочитаєш цей

лист, але я дуже сподіваюся, що ти його все-таки колись прочитаєш і, може, навіть даси мені відповідь.

На конверті є моя адреса.

Я люблю тебе. Твоя мама.

Цьом.

Я відклав аркуш і спробував зрозуміти, що відбувається. Тоді я подивився на колір листків — вони трохи пожовкли, а отже, давно чекали на мене. Тоді я подивився, чи були написані дати цих листів, бо листи завжди датуються — це звичай. Але дат також не було. На конвертах були моє ім'я та прізвище і адреса, за якою жила бабуся. Тоді я полічив листи. 21. Я розпечатав іще один, і там було написано:

Привіт, Матвію.

Вибач, що не писала тобі стільки часу. Ми переїхали в нову квартиру. Вона значно менша за той будинок, у якому ми жили раніше, але в мене за вікном є сад, а в ньому 13 яблучних дерев, і 3 груші, і 12 вишень.

Я думаю, тобі б у ньому дуже сподобалося, тут багато затінку і дуже смачно пахне. За кілька тижнів вишні досягнуть і їх можна буде їсти цілими пригорщами. Учора я забрала останні речі з татового будинку. Я не знаю, чи ви з ним спілкуєтеся, він знову поїхав у відрядження, з ним тепер живе інша жінка.

Вона красива та привітна і не ставила мені ніяких запитань, коли я збирала речі. Лише побажала успіхів.

Це дивно прозвучало, але я обіцяла собі ставитися до всього легко, щоб уникнути зайвих проблем.

Я й так забагато наускладнювала останнім часом, і мені іноді дуже сумно від цього. У такі моменти я згадую тебе, і мені хочеться зробити те, що часто робив ти: хочеться лягти та притиснутися обличчям до землі й тихенько стогнати. І колись я спробую це зробити.

Я сподіваюся, що в тебе все гаразд, сподіваюся, що тобі подобається в новій школі і що там хороші люди, які тебе не ображають. Дуже хочу тебе побачити, думаю, ти страшенно виріс.

Сильно притискаю тебе до себе і цілую.

Твоя мама.

Я відклав лист убік і не став більше читати, бо в голові знову запаморочилося, а кімната розгойдувалася. Я відчув, як усередині мене все спочатку сильно стискається, а потім із такою самою силою розтискається. Я відчув, як у голові б'ється серце. Мені стало гаряче, і я закричав.

Я схопив крісло, на яке ставав, щоб дотягтися до фотографії, і щосили жбурнув ним об стіну. Я взяв решту конвертів і почав їх шматувати на маленькі клапти, а ті — на ще менші, я розкидав листівки, які були перемішані з конвертами. Я скакав і бив повітря навколо себе кулаками.

А тоді я побачив бабусин сервіз, який вона ховала від мене за скляними дверцятами і якого забороняла торкатися. Я був такий злий на неї, що навіть не думав. Я відчинив дверцята, схопив велику салатницю та кинув її на підлогу. Вона розбилася на кілька друзок. Тоді я дістав 10 глибоких тарілок і став жбурляти ними об стіну, ніби це були бумеранги, які могли до мене повернутися. Уся підлога була в розбитому склі, і нею неможливо було ходити. І я розбив іще 5 келихів для вина і 3 пивні кухлі, а тоді схопив ніжку, що відламалася від стільця, і кинув нею в скляні дверцята серванта — вони теж розбилися.

Але мені мало було розбити бабусин сервіз, тож я почав гатити ногами меблі, вішатися руками на дверцята та відламувати їх. Я дістав з-під стола для телевізора книжки і став шматувати їх, бо це були її книжки. Я хотів знищити все, що їй належало в цьому домі.

І крізь дзвін і грюкіт було чути, що я плачу, але я не відчував своїх сліз, бо був дуже злий і в мене було, як то кажуть, затьмарення свідомості.

Коли отямився, я був весь мокрий і мені було важко дихати, бо ніс заклало від сліз, тож я постійно глибоко зітхав. Я роззирнувся навколо і побачив розтрощену кімнату, у якій я любив дивитися серіал «Альф» і читати книжку. А тоді мені водночас стало страшно і соромно за все, що накоїв. Я подумав, що бабуса, коли приїде і побачить усе це, страшенно засмутиться і втратить до мене довіру. Вона навіть заплакати не зможе, бо за останні дні виплакала всі свої сльози.

І я подумав, що хочу втекти з дому. Подумав, що це хороший план, тому що бабуса може припустити, що це був якийсь злодій, який улаштував напад і забрав мене із собою як заручника. Або просто

подумає, що я втік із дому, і сильно сумуватиме й усюди мене шукатиме. Але саме тієї миті найбільше я просто хотів утекти із цього дому, поки ніхто не повернувся і не побачив, що я тут улаштував.

Я знайшов у сараї старий дідусів рюкзак, з яким він колись їздив на риболовлю, швидко спакував у нього одяг та їжу й вирішив піти жити в ліс за будинком. Зайти так далеко, як тільки можна. Дорогою до лісу я минав будинок свого сусіда і згадав, як бабуся казала, що він хворіє. Мені захотілося зайти до нього й поговорити про свій план, хотілося розповісти йому, що я замислив. Щоб він вислухав мене і відмовив, щоб він сказав, ніби в лісі страшно і таке інше. Я дістав із рюкзака печиво, чай і трохи меду в маленькій баночці й вирішив зайти до нього на розмову. Але, як виявилось, дуже даремно, бо після розмови з ним у мене все остаточно сплуталося.

* * *

Коли я закінчив розповідь, мені здалося, що Рікі спить. Він сопів із заплющеними очима поруч зі мною. Я ще якийсь час мовчав, але він мирно собі сопів поруч і навіть не думав щось говорити.

— Ти що, спиш? — не надто голосно запитав я. Одне його вухо трохи сіпнулося, але очей він не розплющив.

— Агов, — гучніше повторив я.

Рікі ліниво розплющив очі, підвів морду й подивився на мене.

— Я думаю, — сказав він.

— Що ти думаєш? — запитав я.

— Я думаю, — сказав він, — що це... — На цьому слові Рікі позіхнув. — Що це дуже цікаво, але дуже сумно.

— Дуже сумно? — запитав я.

— Ну, я щойно так і сказав: дуже сумно.

Але я сподівався почути щось інше. Тобто почути більше якихось слів від нього. Щоб він мене розрадив або сказав щось розумне.

— А коли сумно, знаєш, що треба робити? — запитав Рікі.

— Що? — запитав я.

— Гратися. Або спати. Ще можна гратися і спати одночасно, але зі мною таке було тільки раз. Я тоді спросоння підскочив і забіг у стіну. Було смішно.

Тоді Рікі встав і потягнувся. Він сказав:

— Гаразд, я все зробив і вже йтиму. Якщо хочеш, підемо разом.

— Куди? — не зрозумів я.

— До намету, — відповів Рікі.

І він пішов — повільно, перевалуючись із лапи на лапу, а я встав і пішов за ним. Сонце заходило за горизонт, і в лісі було дуже тихо, повітря було смачним, ніби з морозу, і, коли ми повернемося, я неодмінно дізнаюся зі свого підручника з географії, що це означає.

— А чому це історія про *нічого*? — запитав Рікі. — Мені здається, це історія про щось і це щось дуже велике, навіть більше за мене і за тебе.

— Тому що я *нічого* не відчував, коли мама померла, — сказав я.

— Так. І це також сумно. А зараз відчуваєш?

Я замислився. Тоді спробував пригадати, який вона мала вигляд, якого кольору в неї очі, чи була в неї ямочка на підборідді, якої довжини в неї вії, — але не зміг. Зате я пам'ятав, що вона пахла корицею та цукровою пудрою і носила на голові білу хустину.

— Так. Зараз відчуваю, — сказав я.

Коли ми дійшли до намету, мені не хотілося прощатися з Рікі. Я дивився на нього і думав, що він дійсно став дуже красивим з моменту, коли я побачив його вперше. Його стало ніби більше, і шерсть мінилася на світлі, яке залишало по собі сонце. І я тоді сказав йому:

— Давай пограємося?

Рікі здивувався:

— Ти? Ти сам просиш мене погратися з тобою?

Тоді я підняв із землі паличку й показав йому.

— Паличка, — сказав я.

— Р-р-р-р, — радісно загарчав Рікі.

Тоді я щосили жбурнув її, і він радо побіг за нею, схопив зубами і так само радісно побіг назад та кинув її мені під ноги. Я взяв палку до рук, а Рікі став завзято навколо мене підскакувати й випрошувати її, він клацав зубами й гарчав. Я вдавав, що кидаю, а сам заховав палку за спину. Рікі провів поглядом мій рух і вже хотів бігти вперед, але зрозумів, що я нічого не кинув, і здивовано подивився на мене. Я дістав з-за спину палку й показав йому. Він припав на передні лапи, задириливо загарчав і кинувся на мене. Я спробував захиститися від нього руками, але мені не вдалося, Рікі легко обхопив мене лапами й повалив на спину. Ми були дуже близько до намету й упали просто на нього, і намет, у якому я кілька разів плакав і в якому разом із Рікі

пережив грозу, завалився. Але Рікі, здається, не розумів, що відбувається, бо й далі гамселив мене лапами й щасливо скавчав. Я кричав йому, щоб він зупинився, бо ми нищимо намет, але він мене не слухав. А тоді я відчув, як Рікі мене вкусив — за руку. Я щосили відіпхнув його ногами.

— Ах ти, дурнуватий собако, — вигукнув я, схопившись на ноги.

Мене взяла лють, бо я просто хотів із ним погратися.

Ми не домовлялися, що він рознесе на гілля мій будиночок і вкусить мене. Я подивився на руку — там була маленька подряпина, ніби від гілочки.

Я погнався за ним повз дерева з палкою в руках і щось кричав йому, а він перелякано втікав від мене, напевно, не розуміючи, що відбувається, напевно, також не розуміючи, чому все так, бо він просто хотів гратися зі мною, а тепер я кричу та проганяю його.

І я біг. Я біг. Біг...

І раптом зупинився сам посеред лісу.

Я важко дихав, а серце гупало понад 80 ударів на хвилину.

І я знову подумав, чи не буде в мене серцевого нападу.

Я тримав у руках палку, яка колись росла на одному з 240 дерев, які були навколо і які я встиг порухувати, бо вони мали для мене якийсь значення: давали тінь, чи приємно шаруділи листям, чи з них можна було наламати гілля для намету.

— Рікі! — закричав я, але ніде нікого не було.

А тоді я закричав ще раз і кинув палку на землю. І побачив, що мої руки брудні від землі і що земля є під нігтями.

І я подумав: «Якби можна було просто не знати цієї правди?

Якби її можна було заховати в найглибший пакет на світі й засунути до найвищої шафи, щоби її ніхто ніколи не міг дістати?

Якби можна було вигадати службу, якій можна здати правду на зберігання, і щоб там неодмінно були сейф і охорона для цього?»

Я повернувся до намету й побачив, що він геть розвалений, що гілки, якими я вкривав дах, валяються на землі. Я дістав рюкзак і вийняв із кишені банку сардин, яку неможливо розгризти, бо вона залізна.

Я поклав банку в рюкзак і міцно його зав'язав.

Я закинув рюкзак собі на плечі й пішов додому.

* * *

Я прийшов не дуже пізно.

На вулиці було темно, але бабуся не спала.

Я залишив рюкзак на веранді і без стуку зайшов до будинку.

Мені здавалося, вона сильно на мене розізлиться, бо я розтросив її кімнату на малесенькі частинки, а ще мене не було вдома кілька днів і вона не знала, де я і чи зі мною все гаразд.

Бабуся сиділа за столом і читала Біблію.

Я побачив, що на годиннику 22:14.

Коли бабуся почула, що я зайшов, вона навіть не встала до мене.

Лише сказала:

— Вільний час скоро закінчиться. Ти можеш умиватися й лягати спати.

Стрілка годинника перемістилася на 22:15.

Я був сильно здивований і сказав:

— Мене не було 4 дні.

А бабуся сказала:

— Я знаю.

А тоді я сказав:

— І тобі не цікаво, де я був?

А вона сказала:

— Якби я хотіла дізнатися, чи ти був у лісі, я запитала б тебе.

А я сказав:

— Ти сказала, що я був у лісі?

А вона сказала:

— Я сказала, якби я хотіла дізнатися, де ти був, я запитала б у тебе.

А тоді я запитав:

— І ти не будеш мене сварити за те, що я побив увесь твій улюблений посуд, розбив стілець об стіну, а ніжкою від стільця розбив скляні дверцята серванта?

А вона тоді сказала:

— Ні. Не буду.

І я пішов у велику кімнату.

Я ввімкнув світло і побачив, що на місці побитого посуду стоїть новий, і дверцята хтось також замінив. Бракувало тільки нового стільця.

Тоді я підійшов до столу й побачив, що бабуся вклала нашу з мамою фотографію в рамку й поставила на видне місце.

Я взяв світлину в руки й уважно роздивився. У мами були темно-сірі очі, зовсім не було вій, але на підборідді була ямочка, а біля губи — родимка. Мама всміхалася, і мені здалося, що я чую, як вона лічить за мене, і я навіть відчув запах кориці та цукрової пудри.

5

4

3

2

1

* * *

Наступного дня я порвав свій розклад і спробував жити, як мені заманеться, але так тривало недовго, бо життя зовні хоч і змінилося, але вимагало від мене ще більше внутрішнього порядку.

За кілька днів приїхав тато, я попросив його попереджати, якщо він збирається мене обіймати. Він мене попередив, і тоді обійняв, і ми стояли разом, і я чув, як б'ється його серце, але ні про що інше не думав. А тоді я спробував його «іжачка» на голові.

Я попросив його не забирати мене додому, тому що захотів жити з бабусею. Просто тому, що це було правильно. Усю історію з мамою ми пережили разом, і я тепер знаю, що вона не бажала мені зла, що вона хотіла, аби я був щасливим, як у тій історії про пташку, яку батьки випустили на волю. Тато погодився, хоча через це мені довелося пропустити дві серії «Альфа», під час яких я пояснював, чому маю залишитися.

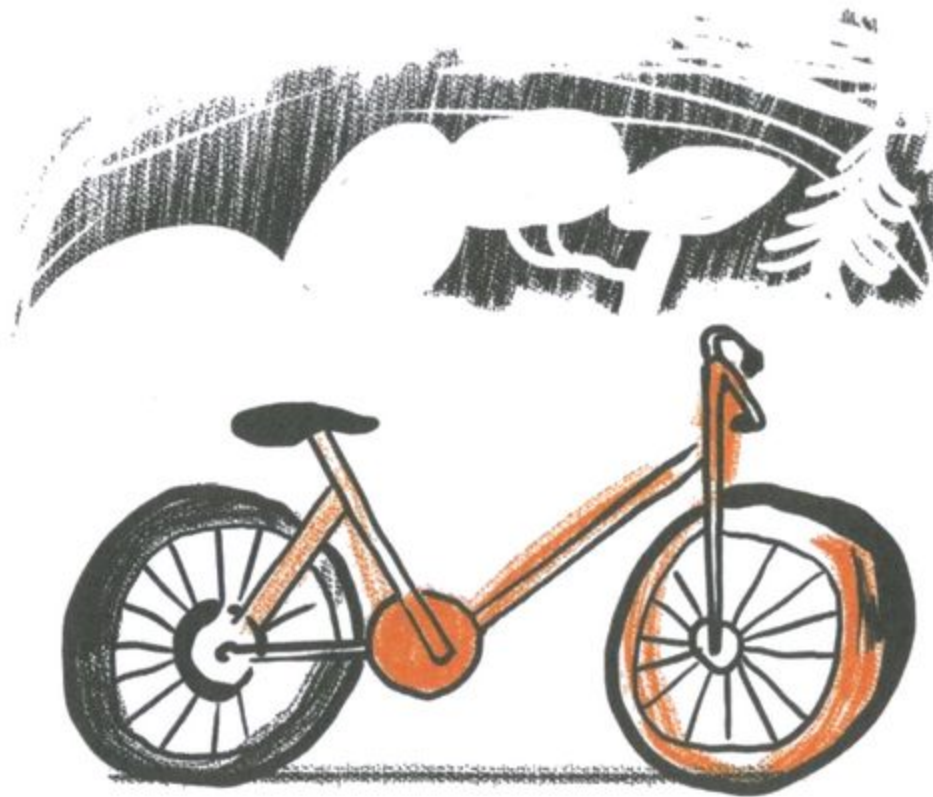
Тоді він сказав, що я можу просити в нього все що завгодно.

І я запитав:

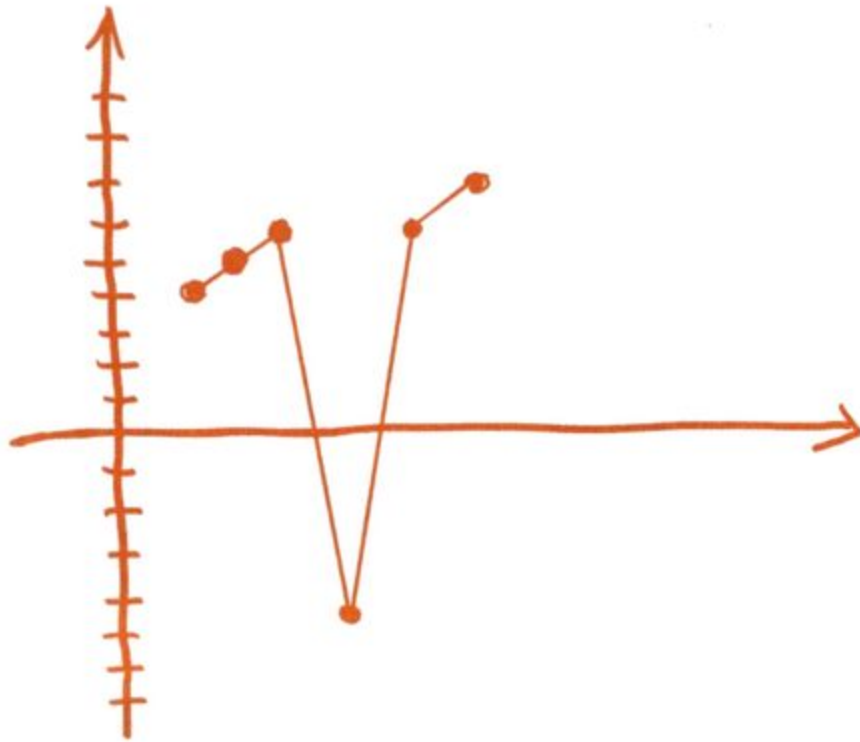
— Прям усе на світі?

А він сказав:

— Прям усе на світі!
І я захотів новий велосипед.
І він мені його купив.

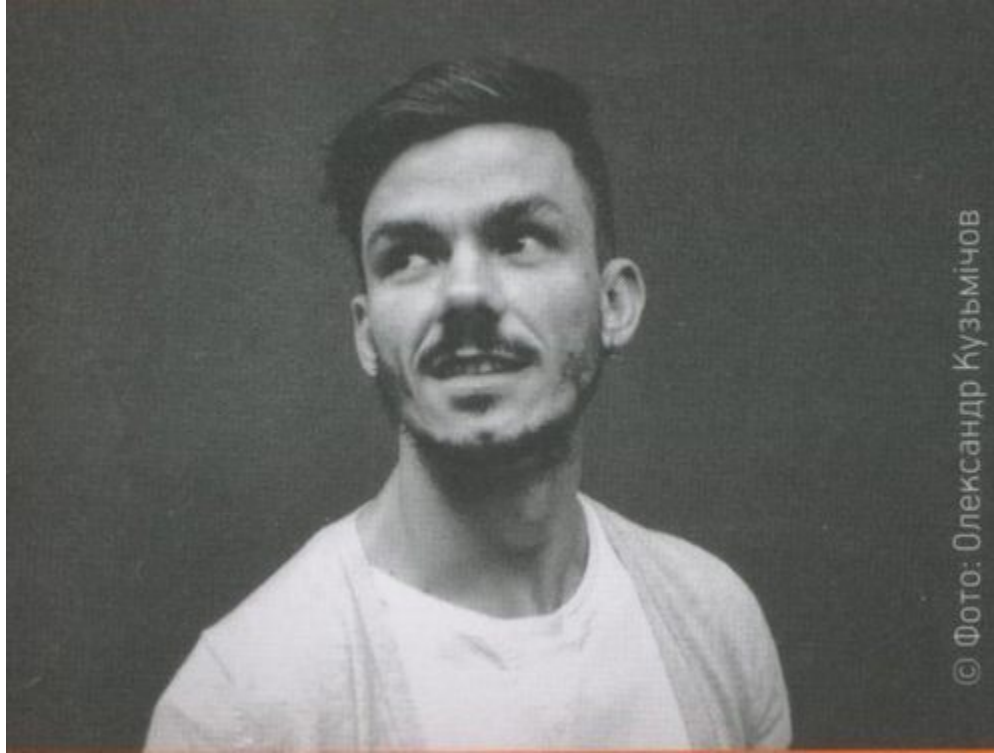

Бо іноді не треба нічого вигадувати, а сповна користуватися тим, що й так тобі дає задоволення. Одного дня я так багато на ньому катався, що зовсім забув про час, але не знепритомнів. І я впевнений, що це був день на сімку!

Мені не вдалося точно з'ясувати, чому влітку повітря пахне морозом. Ось інший цікавий факт про повітря, я його з'ясував самостійно: протягом дня людина робить 22 000 вдихів і видихів.

Про автора

Марк Лівін (справжнє ім'я — Валерій Катерушин) — сучасний український письменник, журналіст.

Лауреат літературного конкурсу видавництва «Смолоскип» (за 2012 рік). Автор книг «Життя та інша хімія», «Бабине літо».

Світ у творах Марка ніколи не буває одновимірним і простим. Він уміє невимушено говорити на теми, які в нашому суспільстві порушуються вкрай рідко, і не боїться відкривати секрети, навіть якщо це його власні таємниці. Він занурює у світ Іншої людини, допомагає зрозуміти, як це — втратити рідних людей або пережити розлучення батьків, бути не таким, як інші, відчувати світ фрагментарно, боятися нового і вірити в диво.

ISBN 978-966-942-225-5

9 789669 422255

interprint wpt 03001

vivat-book.com.ua

Vivat
видавництва